

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
Nemzetközi Gazdálkodás Szak
Levelező tagozat
Nemzetközi üzletfejlesztés specializáció

A FALUSI KISBOLTOS PÁLYÁZAT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI
VONATKOZÁSAI

Belső konzulens: Prof. Dr. Fábián Attila Gábor

Készítette: Bocz Lilla Réka

Budapest, 2022

TARTALOMJEGYZÉK

1. TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA.....	4
2. A VIZSGÁLATI MÓDSZEREK BEMUTATÁSA, A DOLGOZAT FELÉPÍTÉSE	4
3. A TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS BEMUTATÁSA.....	6
3.1. A terület- és településfejlesztés definiálása.....	6
3.2. A területfejlesztés pénzügyi háttere	8
4. A FALUSI KISBOLTOS PÁLYÁZAT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI VONATKOZÁSAI.....	9
4.1. A kistelepülések sajátos helyzete	9
4.2. Jogszabályi háttér és szakpolitikai környezet, megvalósítandó településfejlesztési célok.....	10
4.3. A vizsgálat tárgyát képező települések bemutatása.....	15
4.3.1. Balatonszepezd	16
4.3.2. Ipolyszög.....	17
4.3.3. Varászló.....	18
4.3.4. A vizsgált településeken működő vállalkozások összehasonlító elemzése ...	19
4.1. Az üzleti terv főbb részei a településfejlesztés tükrében	21
4.2. A vizsgált projektek részletes bemutatása.....	25
4.2.1. „Boltfejlesztés Ipolyszög településen” projekt.....	25
4.2.2. „Balatonszepezdi üzletfejlesztés” projekt	27
4.2.3. „Új üzlet nyitása Varászlón” projekt	28
4.2.4. A vizsgált projektek összegzése a településfejlesztés vonatkozásában	30
4.3. A támogatható tevékenységek megvalósíthatóságával kapcsolatos ellentmondások.....	32
4.4. A felsorolt problémák településfejlesztésre gyakorolt hatásai	35
4.5. A támogatói okirat kibocsátása óta történt változások, alkalmazkodás a jelenlegi piaci viszonyokhoz.....	36
4.6. Milyen más lehetőségei vannak az említett kistelepülések vállalkozóinak?.....	38
4.7. Javaslatok a pályázat kiegészítésére	40
5. EREDMÉNYEK ÉS KÖVETKEZTETÉSEK A HIPOTÉZISEK TÜKRÉBEN	41
6. ZÁRÓ GONDOLATOK.....	44
FORRÁSJEGYZÉK	45
MELLÉKLET	46

1. TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

Témaválasztásom indoka egyrészt érdeklődési körömből másrészt munkámból kifolyólag érdekelté tett a településfejlesztéssel kapcsolatos témákban. Pályázatiíró egyéni vállalkozóként lehetőségem nyílt a Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében a kistelepülési üzletek támogatásáról szóló 62/2021. (II. 12.) Korm. rendelet szerinti pályázatok megírásában szerepet vállalni ügyfeleim megbízásából. A támogatás célja a kistelepülések népességmegtartó erejének növelése, a kistelepülésen élők életszínvonalának emelése, valamint az alapvető szolgáltatások mennyiségileg és minőségileg magasabb színvonalon való megteremtése a falusi kisboltok fejlesztésével. Mindezen cél érdekében a kormány vissza nem térítendő támogatást nyújtott a sikeres pályázatot benyújtóknak a központi költségvetésből. A pályázati dokumentációhoz szükséges volt egy üzleti tervet és költségvetést készíteni, melyet a bolttulajdonosokkal karöltve egyedi pénzügyi helyzetükhöz és igényeikhez szabva alakítottunk ki.

Az említett pályázatok megírása révén megismerhettem az ország különböző régióiban működő kisboltokat, beleláltam a vállalkozásuk pénzügyi és működési feltételeihez szükséges háttérbe, segítettem kialakítani a marketingstratégiájukat, illetve úgy megalkotni az üzleti tervüket, hogy vállalkozásuk fenntartható és profitábilis legyen. Fontos kiemelni a konstrukció kapcsán, hogy a 2000 fő lélekszám alatti települések lehetnek megvalósítási helyszínei azon vállalkozóknak, akik szeretnének boltot nyitni vagy már meglévő boltjukat fejlesztenék. A bolt fejlesztése mellett lehetőségük volt egyéb vállalt szolgáltatások teljesítésére is, amely így segítette a települések infrastrukturális, turisztikai vagy éppen munkahelyteremtési feltételeit. Ügyfélköröm sokrétűnek mondható, induló és meglévő vállalkozásoknak egyaránt nyújtottam be sikeres támogatási kérelmet a 2021-es időszakban. A nyertes pályázók eltérő földrajzi adottságú és fejlettségű településeken üzemeltetik vagy éppen szeretnék elindítani vállalkozásukat, ami szakdolgozat témájának szempontjából a vizsgálatnak egy fontos szempontja. Ugyanis az eltérő földrajzi fekvés különböző kihívások elé állítja a vállalkozókat a vásárlóerő növelése és a potenciális célcsoportok megszólítási módjának megtalálása szempontjából egyaránt. A leíró elemzések mellett céлом volt összehasonlításban is vizsgálni az adott településeken lévő kisboltosok helyzetét.

2. A VIZSGÁLATI MÓDSZEREK BEMUTATÁSA, A DOLGOZAT FELÉPÍTÉSE

A Szakdolgozatomban különböző vizsgálati módszereket igyekszem szintetizálni, a témakör információhalmaza különböző forrásokra támaszkodik. A témában való elmélyülés során

egyrészt szekunder kutatást végeztem: a kapcsolódó szakirodalom és a rendelkezésemre álló statisztikai adatok elemzésével tártam fel a kistépelüléseken működő kisboltosok helyzetét. Továbbá primer kutatást is végeztem mélyinterjúk formájában, amelyekkel olyan friss, új információkra tettem szert, amik érthetőbbé tették a vizsgált települések helyzetét és árnyalt képet kaphattam a kisboltosok elvárásairól jövedelmezőségük tekintetében.

A fentiek alapján vizsgálatom fontos részét képezi annak feltárása, hogy az eltérő gazdasági fejlettségű településeken hogyan valósulnak meg a fejlesztések, miben befolyásolják a területi különbségek a vállalkozások jövőbeli kilátásait, milyen további céljaik lehetnek, és milyen szerepe van egy adott kisbolt működésének a település fejlődésében. Nem utolsó sorban célom a fent említett szempontok figyelembevételével elemezni az üzlet és az egyéb vállalt szolgáltatás jövedelmezőképességét. Jövedelmezőség vizsgálata alatt nem számszakilag alátámasztott fogalmat értek, hanem egy olyan egyszerű szubjektív megítélés, ami azt jelenti, hogy az adott üzletet megéri-e fenntartani, illetve amely annak vizsgálatát is magába foglalja, hogy milyen más profitábilis szolgáltatásokkal bővíthet az adott vállalkozás. A dolgozatomban a szakirodalmat és a vonatkozó statisztikai adatokat vizsgálva próbáltam feltárni a 2000 fő lélekszám alatti településeken működő kisboltok jelenlegi helyzetét, különös tekintettel a periférián lévő kisboltos vállalkozások fennmaradásának biztosítékait összevetve egy kiemelt turisztikai településen működő vállalkozással.

1. táblázat

Hipotézisek és vizsgálati szempontjaik

Sorszám	Hipotézis	Kutatási módszer
H1	a település földrajzi sajátossága meghatározza a kisboltok működésének alapfeltételeit, jövedelmezőségét, fenntarthatóságát	árúk szortimentje, nyitvatartás, vevőkör és célcsoport elemzése a különböző településeken működő kisboltok esetében; a területi és települési sajátosságok összevetése különböző szempontok alapján
H2	az üzleti tervek megvalósíthatósága nem biztosított	az üzleti tervekben vázolt fejlesztések összevetése a jelenlegi piaci viszonyokkal és egyéb tényezőkkel

H3	az újonnan nyíló üzletek esetében nagyobb támogatási összeg szükséges	a vizsgálat tárgyát képező üzletek összehasonlításában
H4	a bolt fenntarthatósága akkor stabil, ha minél több plusz szolgáltatással rendelkezik	különböző kisboltosok által vállalt szolgáltatások összehasonlítása
H5	a kisboltosok további fejlesztése hozzájárulhat a települések fejlődéséhez	közösségi célok összevetése a különböző kistépüléseken a boltfejlesztés tükrében

Forrás: saját szerkesztés

Elsőkörben a terület és településfejlesztés jellemzőiről írok, amelyen keresztül megérthetjük a kisboltos pályázat ezen témakörbe való illeszkedését. Továbbá bemutatásra kerül a kistépülések általános helyzete, valamint a konstrukció jogszabályi és szakpolitikai háttere. A kisboltos pályázat forráselosztásának eredményeit szemléletesen bemutatom a rendelkezésre álló adatok alapján. Ezt követően kerül bemutatásra a vizsgálat tárgyát képező települések földrajzi elemzése különböző aspektusokból, amely lehetőséget ad sajátos helyzetük megértésére. Sor kerül a pályázati dokumentáció legfontosabb elemének, az üzleti tervnek általános ismertetésére, majd a hipotézisekkel összhangban kerülnek ismertetésre a mélyinterjú eredményei melyek rávilágítanak a fejlesztések megvalósításának problémáira. Ezek kiküszöbölésére javaslatokat fogalmazok meg a pénzügyi támogatásokon túlmenően, hogy milyen lehetőségeik vannak ezeknek a vállalkozóknak. Végezetül összegzem a dolgozat kutatási eredményeit a hipotézisek tükrében.

3. A TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS BEMUTATÁSA

3.1. A terület- és településfejlesztés definiálása

A településfejlesztés önmagát tekintve egy folyamat, ugyanakkor tágabb értelmében nem választható el a területfejlesztés fogalmától ezért mindenekelőtt e két fogalmat érdemes elsősorban tisztázni.

Enyedi (2000) szóhasználatában a területfejlesztés olyan kormányzati beavatkozások sorozata, amely a regionális fejlődés spontán folyamatait korrigálja. A korrekció célját a

területfejlesztési politika határozza meg. A konkrét célok kormányzati ciklusonként változnak, Magyarországon (s Európa más országaiban is) a beavatkozás általában a területi társadalmi egyenlőtlenségeket kívánja mérsékelni. Ennél a fogalommagyarázatnál már markáns szerepet kap az, hogy a területfejlesztést végző legfőbb szervezet a kormányzat, illetve a területi és társadalmi egyenlőtlenségeknek a mérséklése az egyik fő mozgatórugója a tevékenységnek. Ugyanakkor a központi elvek érvényesítésére az önkormányzatok hivatottak helyi szinten. A hazai településfejlesztés legfontosabb sarokköve a 2011. évi CLXXXIX. törvény, amely a jogszabályi kereteit biztosítja a helyi önkormányzatok működésének. A törvényben foglaltak szerint a helyi önkormányzatok által kötelezően ellátandó feladatok egyike a településfejlesztés, településrendezés, településüzemeltetés. Annak ellenére, hogy ez az első számú jogszabály a helyi önkormányzatok feladatait tekintve, a településfejlesztés eszközeit nem részletezi, azokra csupán néhány említést tesz (például településfejlesztési terv). Ezzel szabad utat ad az önkormányzatoknak a településfejlesztéseik kérdéseiben tett önálló cselekvésre, döntéshozásra. Ennek révén tekinthetjük a kisbaltos pályázatot lehetőségként a települések fejlesztésében.

A területfejlesztés meghatározása nem csupán a szakirodalomban szerepel, konkrét törvényi rendelkezés is van róla. A rendszerváltozás után – a volt szocialista országok között úttörőként – megalkották hazánkban az 1996. évi XXI. törvényt a területfejlesztésről és területrendezésről, amely számos módosítással, de a mai napig hatályos jogi dokumentum. Ennek köszönhetően a mindenkori magyar kormány ezt a törvényt veszi alapul a területfejlesztési feladatok, döntések meghatározásánál. A törvény pontos definícióval szolgál, miszerint a területfejlesztés az országra, valamint térségeire kiterjedő:

- társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása;
- rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.

Rechnitzer (2007) olvasatában a településfejlesztés meghatározása alatt szűkebb értelmében egy adott térbeli közösség, egy meghatározott település megnyilvánulásainak, a közösség életfeltételeinek javítására és adott esetben a településfunkciók bővítésére, az élet jobbá tételére vonatkozó állami, önkormányzati vagy maga a közösség által létrehozott pozitív irányú változtatásokat értjük.

Ezen pontok és fogalmak mentén jutunk el a területfejlesztés eszköztárának vizsgálatához, amelyet a következőképp csoportosíthatunk:

- jogi szabályozó eszközöket:
 - o a terület- és településfejlesztés kereteit meghatározó általános szabályozás
 - o hatósági (általában korlátozó, tiltó) szabályozás (pl. a területhasználati szabályozás; környezetvédelmi előírások; a lakosság, a tőke vagy az áruk szabad mozgását korlátozó rendelkezések stb.)
- pénzügyi eszközöket:
 - o terület- és településfejlesztési célú támogatások, kedvezmények
 - o területileg differenciált adó-, illeték- és használatdíj rendszer
 - o speciális hitelkonstrukciók, a közszféra szerepvállalása speciális pénzügyi intézmények révén
- egyéb egyedi eszközöket, mint a speciális területi egységek: vállalkozói övezetek, ipari parkok, kiemelt körzetek stb.
- a közszféra által közvetlenül menedzselte programokat, beleértve a „programba” nem épülő kiemelt, elsősorban közpénzből finanszírozott országos vagy térségi jelentőségű egyedi nagyberuházásokat
- területi tervezést, programozást
- a közszférát segítő, aktív szerepvállalása a terület- és településfejlesztés szereplőinek tevékenységük támogatásában mint a tájékoztatás; információs rendszerek kiépítése; koordinációs, érdekegyeztető tevékenység; oktatás, képzés stb. (Perger, 2001)

Az előbbieken felsorolt fejlesztési eszközök összehangolt működésével tud a regionális politika megvalósulni, mely cél elérését nem csak a hétköznapi értelemben vett nemzetállami és központi feladatként kell értelmezni, hanem egyúttal az európai uniós irányelveknek való megfelelésnek is tekinthetjük.

3.2. A területfejlesztés pénzügyi háttere

A kisbaltos pályázat kapcsán egyik legfontosabb területfejlesztési eszköz a pénzügyi forrás, mely vizsgálata kapcsán juthatunk el a megvalósult támogatások vizsgálatához is. Fontos

tisztázni, hogy már a szocializmus időszakában is beszélhetünk célzott területfejlesztési eszközökről, azonban leginkább a rendszerváltás után 1992-ben rögzítették törvényben a különböző célok megvalósításához szükséges pénzügyi alapok elkülönítését. Egy évvel később meghatározták központilag a területpolitika fő irányelveit és ezenfelül – a rendszerváltás következtében leszakadásnak induló területek támogatása végett – definiálták a kedvezményezett térségeket, besorolásuknak módszereit. (Hoffmann, 2017) Az aktuálisan hatalmon lévő kormányok mindenkorai céljai közé tartozott az országon belüli területi feszültségek mérséklése, ehhez pedig elengedhetetlenül fontos feladatok egyike a vidéki Magyarország mind gazdasági, mind társadalmi és infrastrukturális felzárkóztatása. Fontos megemlíteni, hogy a 90-es években még csekély pénzügyi forrás állt rendelkezésre a területfejlesztéshez, azonban később az Európai Unió Előcsatlakozási Alapjaiból jutott hazánknak több forrás, majd a 2004-es csatlakozással közvetlenül nyílt meg a lehetőség a Strukturális Alapok lehívására. (Rechnitzer, 2007) A magyar fejlesztéspolitikát összhangba kellett hozni az uniós irányelvekkel, amely egyúttal új utat nyitott a magyar gazdaság fellendítéséhez és napjainkban is ezek a politikai irányok határozzák meg mind hazai, mind az uniós pályázati források elosztását is.

Az eddigieket összegezve tehát, ha a "kisboltos pályázatot" beillesztjük a fent felsorolt fogalmi struktúrába, akkor terület-és településfejlesztési, azon belül is pénzügyi eszköz. Azért területfejlesztési eszköz, mert egy központilag, a kormány által kiírt pénzügyi támogatásról van szó markáns területi szemponttal (2000 fő alatti települések). Ha az országos szintet nézzük, akkor az ilyen jellegű forrásallokáció a támogatással célzott települések között a fejlettségbeli különbségeket mérsékelheti. A településfejlesztési vonatkozását az adja, hogy a támogatás hatással lehet azon települési ismérvekre, települési funkciókra, amelyek a település fejlettségét meghatározzák. A településfejlesztés természetesen nem központi, kormányzati eszköz és feladatkör, hanem a helyi önkormányzatoké, természetesen akkor a leghatásosabb a pályázat eredménye, illetve az üzletek fenntarthatósága, ha az önkormányzatok a vállalkozások számára a megfelelő segítséget nyújtják.

4. A FALUSI KISBOLTOS PÁLYÁZAT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI VONATKOZÁSAI

4.1. A kistelepülések sajátos helyzete

A téma feldolgozása kapcsán fontos megérteni a kistelepülések jelenlegi helyzetét, ehhez pedig ismernünk kell a múltban hozott döntések ok-okozatát. A teljesség igénye nélkül említést

érdemel a településfejlesztésekben egyik legmeghatározóbb törvény, ami még a szocialista időszakban született meg: az 1971-es Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptió (röviden OTK), amely 14 évig volt érvényben és követelményrendszerével új perspektívát teremtett a településhálózatban. (Tóth, 2011) Ahhoz, hogy a követelmények teljesüljenek, az OTK kategorizálva megállapította a települések hierarchiáját. A hierarchiában betöltött szerep összefüggésben állt a helyi funkciókkal: minél magasabb pozíciót foglalt el a település, annál több funkcióval rendelkezett, az alacsony hierarchiaszintű települések hiányzó funkcióit a hierarchiában felettük álló, többnyire városok látták el. A ranglétra legalján az egyéb „szerepkör nélküli” települések álltak, amely az ország településállományának nagy részét, számszerűsítve közel 2000 falvat jelentett. Ezek a falvak a beruházásokból nem részesülhettek és lassan elvesztették funkcióikat és népességmegtartó erejüket. (Horváth, 2011) Ez az urbanizációt elősegítő törvény tulajdonképp felgyorsította az egyébként is végbemenő települési folyamatokat, azzal a hozadékkal, hogy a kistalvakban maradó kevésbé fejlettségű és szolgáltatáshoz jutottak. Ez az állapot napjainkban is fennáll ezeken a településeken, főként azoknál a falvaknál, ahol elhelyezkedésükből fakadóan nem tartoznak nagyobb település, város vonzáskörzetébe így perifériára szorultak. A kisbaltos pályázat ezeken a területi különbségeken szeretne valamelyest enyhíteni, hiszen ezekben a kistalvakban a mezőgazdasági vállalkozásokon kívül legjellemzőbben élelmiszert árusító kisbaltok fordulnak elő, illetve szeszestalt forgalmazó egységek, valamint dohánybaltok állnak rendelkezésre a helyiek számára.

4.2. Jogszabályi háttér és szakpolitikai környezet, megvalósítandó településfejlesztési célok

Az uniós regionális szakpolitikai irányelveknek megfelelően többek között fejlesztendő célok közé tartozik Magyarországon a kistelepülések népességmegtartó erejének növelése, a kistelepülésen élők életszínvonalának emelése, valamint az alapvető szolgáltatások mennyiségileg és minőségileg magasabb színvonalú hozzáférhetővé tétele. (Európai Bizottság, 2014) Ezen célok megvalósítása érdekében született meg a Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében a kistelepülési üzletek támogatásáról, mely lehetővé teszi a meghatározott feltételek mellett a központi költségvetésből vissza nem térítendő költségvetési támogatás igénylését 2000 fő lélekszám alatti kistelepüléseken működő kisbaltok, vagy újonnan nyíló üzletek számára.

A Magyar Falu Program jogcímcsoporton belül a központi költségvetés forrásából összesen 45 milliárd forintot különítettek el a falusi kisboltok ilyen célú támogatására. A költségvetési támogatás több támogatható tevékenységre is igényelhető volt egyidejűleg, ezzel összességében egy pályázó akár 60-70 millió forintos támogatási kérelmet is benyújthatott többek között ingatlannal kapcsolatos fejlesztésekre (támogatási intenzitás 80%), eszközbeszerzésre (támogatási intenzitás 50%), szükséges képzések költségeinek támogatására (támogatási intenzitás 75%), az üzletnek helyt adó ingatlan adásvétele során felmerülő vételár megfizetésére (támogatási intenzitás 50%). Munkáltatót terhelő munkavállalói közterhek megfizetésére (támogatási intenzitás 100%) ami azonban vállalkozásonként eltérő lehet és nem adna objektív összehasonlítást a többi tevékenységi körrel (lásd: melléklet 2. ábra).

A rendelet alapján költségvetési támogatás nyújtható: az olyan gazdasági társaság, egyéni vállalkozó vagy szervezet részére, amely kistelepülésen kiskereskedelmi tevékenység keretében napi fogyasztási cikket értékesítő üzletet üzemeltet, és az üzlet főtevékenysége az élelmiszer jellegű bolti vegyeskereskedelem, vagy az olyan már működő vagy újonnan induló gazdasági társaság, egyéni vállalkozó vagy szervezet részére, amely kistelepülésen kiskereskedelmi tevékenység keretében vállalja napi fogyasztási cikket értékesítő üzlet üzemeltetését, ahol ilyen üzlet nem működik.

Melléklet 1. ábráján láthatjuk a pozitív támogatási kérelmek eloszlását az újonnan nyíló üzletek és a már meglévő kisboltok támogatásával összehasonlításban. A felhívás 45 milliárd forintos keretösszegét a benyújtási időszak kétszeri meghosszabbításával sem sikerült kipályázni, összesen 37 468 308 539 forint lett a döntési listák alapján odaítélve.

Az alábbi 2. sz. táblázat segítségével láthatjuk az elnyert támogatási kérelmek átlagos támogatási összegét. Ezek alapján megállapítást nyert, hogy az új üzletek nyitásához nagyobb összegű támogatást ítéltek átlagosan az egyéni vagy társas vállalkozások részére. A két pályázati kategória nyertesei között a különbség az egyéni vállalkozók támogatási összegének esetében nagyobb, mint a társas vállalkozóknál.

2. táblázat

A megítélt támogatások eloszlása a támogatási kategóriák vállalkezési formája szerint

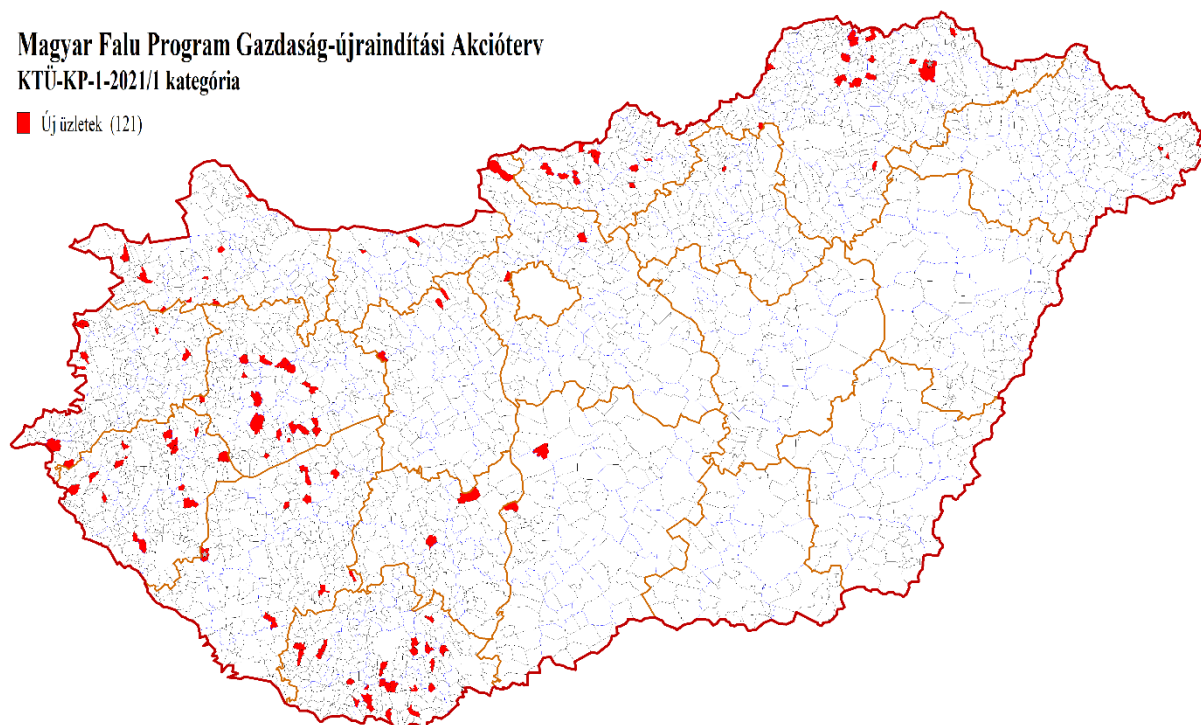
Váll. forma	KTÜ-KP-1-2021/1 kategória Új üzletek nyitása		KTÜ-KP-1-2021/2 kategória Meglévő üzletek támogatása	
	Egyéni vállalkozó	Társas vállalkozás	Egyéni vállalkozó	Társas vállalkozás
Nyertes tám. kér.	41 db	80 db	616 db	799 db
Átlag támogatás	39 160 207 Ft	49 741 746 Ft	20 819 278 Ft	47 646 812 Ft

Forrás: saját szerkesztés a BGA Zrt. adatai alapján

Az újonnan nyíló kisboltok esetében az üzemeltetés helyéül szolgáló településen nem működhetett napi fogyasztási cikket (is) forgalmazó üzlet és ezeken a településeken több pályázó esetén is kizárólag egy nyertest választottak ki, ahogy az alábbi 1. sz. ábra is mutatja.

1. ábra

Az összes újonnan nyíló üzlet területi eloszlása

Forrás: saját szerkesztés a BGA Zrt. adatai alapján

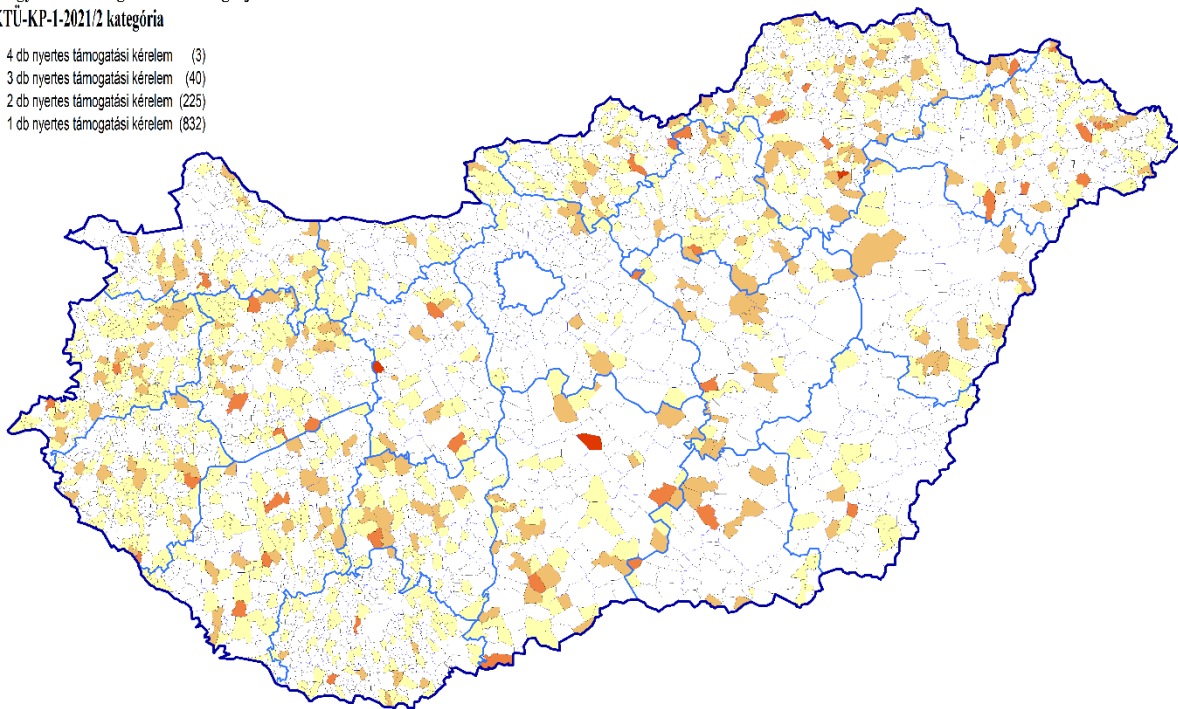
Míg ezzel ellentétben olyan 2000 fő alatti településen, ahol több ilyen jellegű bolt is működött egyidejűleg, ott előfordult, hogy több nyertest is kiválasztottak. Településenként maximum 4 pályázó kapott pozitív támogatói döntést, amelyeknek térbeli vonatkozásait az alábbi 2. sz. ábra szemlélteti.

2. ábra

Az összes meglévő üzlet területi eloszlása

Magyar Falu Program Gazdaság-újraindítási Akcióterv
KTÜ-KP-1-2021/2 kategória

- 4 db nyertes támogatási kérelem (3)
- 3 db nyertes támogatási kérelem (40)
- 2 db nyertes támogatási kérelem (225)
- 1 db nyertes támogatási kérelem (832)

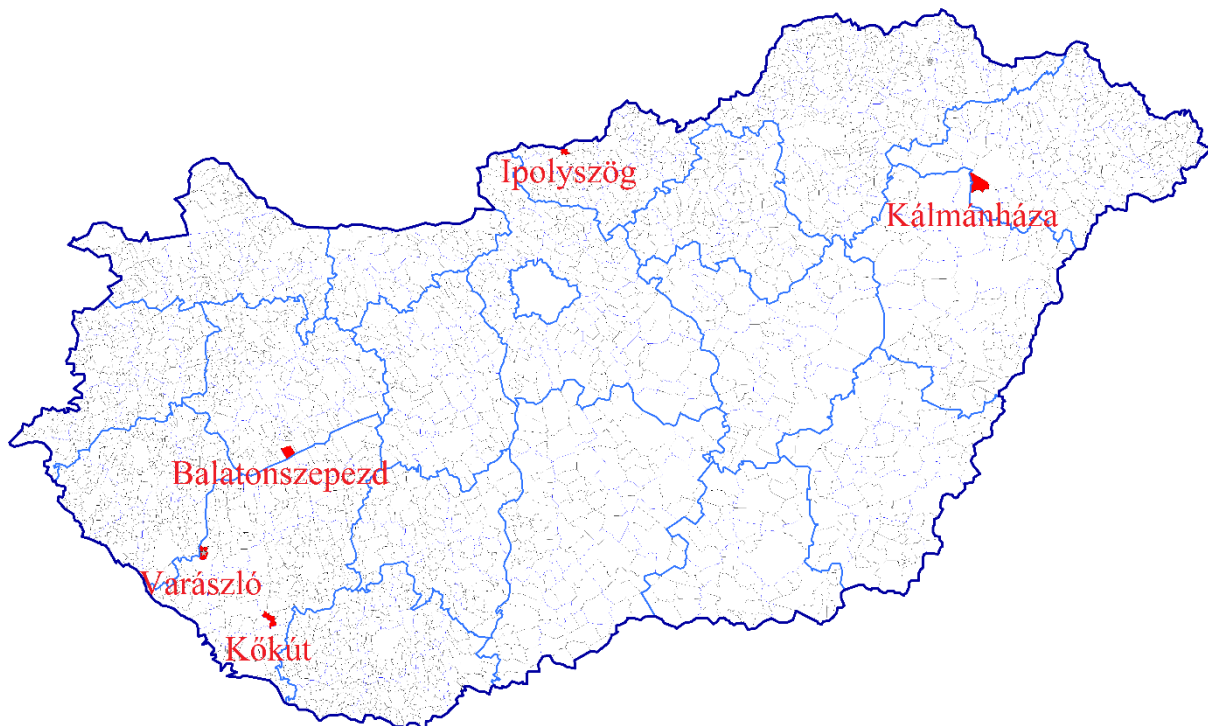
Forrás: saját szerkesztés a BGA Zrt. adatai alapján

A térképek alapján megállapítható, hogy új üzletek nyitása esetében összesen 121 támogatási kérelem kapott pozitív döntést, míg meglévő üzletek esetében 1415 projekt került kiválasztásra összesen 1100 településen. Mind az újonnan nyíló boltok, mind a már meglévő üzletek támogatásának térbeli eloszlása bemutatja a magyar településhálózat sajátosságait is: mindkét kategória esetében a legtöbb nyertes a Dunántúlon, és Észak-Magyarországon került kiválasztásra. Az Alföldön relatíve alacsony a támogatottak száma. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy az ottani pályázók nem lennének alkalmasak a támogatásra, hanem arra enged következtetni, hogy ezen térség településhálózati adottságait tekintve főként 2000 főnél nagyobb lélekszámú településekből áll.

A pályázatban résztvevők közül a vizsgálat tárgyát képező települések: Ipolyszög, Balatonszepezd, Varásló. Az imént felsorolt településeken működő és újonnan nyíló kisboltosokkal készült mélyinterjúkat használtam fel. Kálmánháza és Kőkút fejlesztéseinek bemutatása területi határokra tekintettel nem képezi szerves részét a dolgozatomnak, amelyekre csak egy-egy rövid kitekintést teszek a következő fejezetekben. Ennek oka, hogy kálmánházi kisbolt esettanulmánya nagy hasonlóságot mutat az ipolyszögi üzletfejlesztéshez, illetve a kőkúti projekt még olyannyira kezdetleges stádiumban van, hogy messzemenő következtetéseket a témára tekintettel nem lehet. Az alábbi 3. sz. ábrán az említett települések területi elhelyezkedése látható.

3. ábra

Saját ügyfélkör térbeli elhelyezkedése

Forrás: saját szerkesztés

Az ügyfelek sokféleségéből adódóan nyílik lehetőség a területi különbségek tisztázására, valamint az adott kistelepülések adottságaira tekintettel következtetéseket vonhatunk le a kisboltosok jövőképét illetően. A következő fejezetben a vizsgálat tárgyát képező kisboltos vállalkozások részletes elemzését végzem el, elsősorban elhelyezkedésükből fakadóan górcső alá veszem az adott települések regionális gazdasági környezetét, a település adottságait, a

demográfiai adataikat összehasonlítva. A környezetelemzésen kívül kitérek a pályázat üzleti tervére nagyvonalakban, amelyet ismerni szükséges a téma részletesebb feldolgozása kapcsán. Ezt követően feltárom az adott kisboltos vállalkozás sajátos vonásait, milyen gazdasági, pénzügyi háttérrel rendelkeznek, milyen az áruk szortimentje, mi jellemző a vevőkörére. Ehhez szorosan kapcsolódva a kisboltos pályázatban támogatott egyéb vállalt szolgáltatásaikra is kitérek, amelyek hozzájárulhatnak a település fejlesztéséhez. Ezen pontok vizsgálata után célzott javaslatokat fogalmazok meg a vállalkozásaik további fejlesztésére, akár az elérhető pályázati támogatásokon túlnyúlóan.

4.3. A vizsgálat tárgyát képező települések bemutatása

Az egyes települések részletes elemzése előtt érdemes a regionális tagozódásról is néhány szót megjegyezni. A bemutatni kívánt 3 település az ország 3 különböző (NUTS 2) régiójában helyezkedik el. Balatonszepezd a Közép-Dunántúli régióban, Ipolyszög az Észak-Magyarországi régióban, Varászló pedig a Dél-Dunántúlon található. A régiók EU-s léptékű összehasonlíthatóságának egyik kiemelt indikátora az egy főre jutó GDP. Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország az EU legszegényebb régiói közé tartoznak, az EUROSTAT adatai alapján az egy főre jutó GDP értékük nem éri el az uniós átlag 65%-át. A Közép-Dunántúli régió esetében már egy fokkal kedvezőbb a helyzet, hiszen ott az egy főre jutó GDP érték már meghaladja az EU-s átlag 65%-át, viszont nem éri el a 80%-ot. (EUROSTAT, 2022)

A település üzletek és további vállalt szolgáltatásaik fenntarthatóságának vizsgálatához szükséges ismerni a vállalkozásnak otthont adó településeket. Az összehasonlíthatósághoz szükséges vizsgálati szempontokat, indikátorokat rendelni. A falvak az alábbi szempontok szerint kerülnek bemutatásra:

- fekvés (elhelyezkedés)
- népességszám és annak változása
- korösszetétel
- a legközelebbi város, járásközpont és megyeszékhely elérhetősége közösségi közlekedéssel (lásd: 3. táblázat)
- az egyes (köz)szolgáltatások elérhetősége közösségi közlekedéssel
- vállalkozások száma és megoszlása az adott kistépülések összehasonlításában

Természetesen messzemenő következtetések levonásához további faktorok figyelembevétele szükséges. Az egyes települések és közszolgáltatások elérhetősége azért került kiválasztásra, mert ezek azok a mérhető tényezők, amelyek egy kisgyermeket nevelő vagy családalapítás előtt álló fiatal (házas)pár szempontjából fontosak lehetnek. Mivel az egyes települések az utcahálózatuk tekintetében eltérőek, a távolság meghatározásánál minden esetben a település központi állomása a kiindulási alap.

A vizsgált települések esetében nem szabad figyelmen kívül hagyni a turisztikai lehetőségeket is, hiszen Balatonszepezd esetében a turizmusból eredő szezonális bevételek azok, amelyek egy ottani vállalkozás fenntarthatóságát jelentősen befolyásolhatják.

3. táblázat

Az egyes települések és az ott található (köz)szolgáltatások elérhetősége közösségi közlekedéssel

	A leközelebbi					
	város	járás- székhely	megye- székhely	bölcsőde	óvoda	általáno s iskola
Balatonszepezd	33 perc	48 perc	91 perc	49 perc	14 perc	14 perc
Ipolyszög	30 perc	30 perc	105 perc	30 perc	0 perc	30 perc
Varászló	61 perc	77 perc	100 perc	77 perc	12 perc	12 perc

Forrás: saját szerkesztés a Google Maps adatai alapján

4.3.1. Balatonszepezd

Balatonszepezd egy 443 fős (2021. január 1-i állapot szerint) üdülőfalu Veszprém megyében, a Balatonfüredi járásban. A Balaton menti fekvés a lakosok életszínvonalát jelentős mértékben meghatározza, a lakosok jelentős része rendelkezik apartmannal, amit a nyári időszakban ki tudnak adni a turistáknak. A település a part mentén terül el kelet – nyugat irányban, amelynek köszönhetően falun belül is jelentős távok vannak. Balatonszepezd

szomszédságában országos szinten is jelentős turisztikai desztinációk találhatóak (Badacsonytomaj, Zánka, Révfülöp).

A település lakosság száma a szocializmus korai éveiben volt a legmagasabb, ezt követően meredek csökkenésnek indult ez a mutató egészen 2001-ig, amikor fordulat állt be: növekedni kezdett a lakosok száma. Ha összevetjük ezt az információt a dolgozat mellékletében szereplő korfával, akkor megállapíthatjuk, hogy a lakosok számának növekedése nem a természetes szaporulatból ered, hanem a betelepülők számának növekedéséből. A település korösszetétele a vizsgált 3 település közül a legkedvezőtlenebb, a fiatalok száma és aránya itt a legalacsonyabb (lásd: melléklet 5. ábrája).

Általánosságban kijelenthető, hogy a település „megfiatalodását” az sem segíti, hogy a legközelebbi bölcsőde Balatonfüreden található. Az óvodai és iskolai ellátás a szomszédos Zánkán biztosított, amely tömegközlekedéssel negyedórán belül elérhető. A járásszékhely és megyeszékhely már időtávbán nagyobb lépték, de ez a földrajzi adottságokat lekövető út- és vasúthálózat miatt van.

Balatonszepezd esetében egyértelmű, hogy a nyári időszak hozza a legjelentősebb bevételeket. A szezonális forgalom elég sérülékeny tud lenni, amennyiben egy nyári időszak időjárása kedvezőtlen, illetve valamilyen egyéb korlátozó tényező lép fel: a 2020-as COVID járvány megmutatta, hogy miként tud leállni egy teljes szektor (idegenforgalom – vendéglátás) pillanatok alatt. Településfejlesztési szempontból ezért fontos az, hogy a lakosságot megfiatalítsák, mert ha a turisztikából származó bevételek megcsappannak, akkor számos helyi vállalkozó megélhetése bizonytalanra válhat.

4.3.2. Ipolyszög

a Ipolyszög Nógrád megyében, a szlovák – magyar határon fekvő község, amelynek 2021 januárjában 626 fő lakosa volt. A település a Balassagyarmati járásban található, közvetlenül a járásszékhely szomszédságában.

A település lakossága a további 2 vizsgált településsel ellentétben népességi csúcspontját nem a szocializmus korai éveiben érte el, hanem az ezredfordulón. Azóta napjainkra valamelyest csökkent a lakók száma, de így is relatíve stabil, kiegyensúlyozott a hosszútávú adatsor (lásd: melléklet 6. ábrája). A korösszetétel a 2011-es korfa alapján az ún. hordó

alakzatot veszi fel, de ha összehasonlítjuk Balatonszepezddel, valamint a következőkben bemutatni kívánt Varáslóval, akkor láthatjuk, hogy így is a legkevésbé kedvezőtlen.

Abból adódóan, hogy Ipolyszög Balassagyarmat szomszédságában található, az egyes városias szolgáltatások (pl. szupermarket) relatíve könnyen elérhetők a lakosoknak. A települési funkciók, szolgáltatások hiánya a település kevésbé mobilis lakosait érinti a leginkább hátrányosan. A településen bölcsőde nem üzemel, de a vizsgált települések közül innen érhető el közösségi közlekedéssel a leggyorsabban. Óvoda rendelkezésre áll helyben, általános iskola szintén csak Balassagyarmaton van.

Fontos azt kiemelni, hogy Ipolyszög fekvéséből pozitív előnyöket lehet szerezni a helyi vállalkozások számára, hiszen az átmenő forgalom jelentős potenciállal bír a helyi vállalkozóknak. Településfejlesztési szempontból ez a fekvés szintén előnyt jelenthet, a Balassagyarmaton dolgozóknak optimális lakóhely lehet a település, mivel fekvése és a városhoz képes alacsonyabb ingatlanárai a betelepülést elősegíthetik. Ehhez természetesen tudatos önkormányzati tervezésre és annak végrehajtására van szükség.

4.3.3. Varásló

Varásló egy 156 fős, erdőkkel körülvett törpefalu Somogy megyében, a Marcali járásban. A település közvetlenül a megyehatáron fekszik, nyugati szomszédja a Zala megyei Pat község. A fekvésének érdekessége az, hogy a járási központ távolabb fekszik Varáslótól, mint a Zala megyei Nagykanizsa. A település szűkebb környezete a megye periférikus vidékének számít, jellemzően fogó népességű, funkció nélküli falvakkal.

A KSH adatai alapján a település népességszámának drasztikus csökkenése az 1950-es években indult meg. Míg az 1949-es népszámlálás idején 498 lakosa volt a falunak, addig a 2021-es adatok szerint már csak 156-an éltek ott. A lakosság korcsoportok szerinti eloszlása tekintetében a legfrissebb adat sajnos a 2011-es népszámlálásból származik, de napjainkra vonatkoztatva is lehet belőle következtetéseket levonni. A település korfájából (lásd: melléklet 4. ábrája) megállapítható, hogy a lakossága előregedő korszerkezetű, a 35 év alattiak száma és aránya csekély.

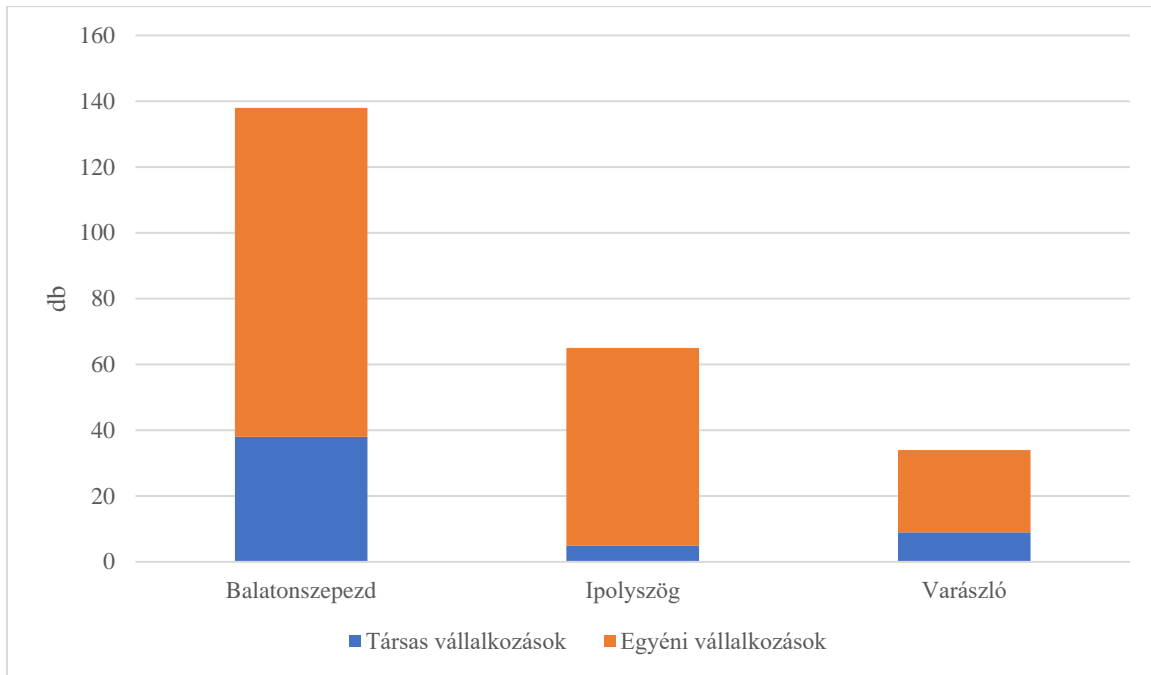
A települési funkciók hiányát az is alátámasztja, hogy orvoshoz másik faluba szükséges menni, ha valamely lakosnak egészségügyi problémája merülne fel vagy épp rutinvizsgálatra szeretne menni. Óvoda üzemel a településen, általános iskola viszont már nem. Napi

fogyasztási cikkek forgalmazó üzlet 2 évig nem üzemelt a településen, ami megnehezítette a lakosok helyzetét, hiszen zömmel szerényebb anyagi helyzetűek laknak Varáslón. Az önkormányzat erre reagálva falubusszal vitte lakosait a szomszédos faluba bevásárolni. A postának csak a mobilposta szolgáltatása érhető el a községben, amelynek előnyeit a helyi dolgozók nem tudják kihasználni, hiszen a szolgáltatás csak munkaidőben van jelen. Gyógyszertár szintén nem üzemelt a pályázat megvalósításáig. A családok szempontjából fontos, hogy egy településen megtalálhatók legyenek az oktatási, nevelési intézmények. Varáslón bölcsőde nincs, óvoda pedig (az Oktatási Hivatal adatai alapján) 2020 júliusában megszűnt. Általános iskolába a szomszédos Nemesdédre kell beíratni a gyermekeket.

4.3.4. A vizsgált településeken működő vállalkozások összehasonlító elemzése

A téma feldolgozása kapcsán fontosnak tartottam átgondolni, hogy milyen vállalkozások vannak jelen többnyire a kutatási témában megjelölt kistelepüléseken. Összehasonlításként a legfrissebb Céginfo.hu keresési adatai mutathatnak összefogóbb képet a működő társas, illetve egyéni vállalkozások számáról, ezt láthatjuk az alábbi 4. sz. ábrán. Ipolyszög esetében az adatbázis alapján működő 5 társas vállalkozásból 1 a település önkormányzata, illetve 1 a helyi Roma Nemzetiségi Önkormányzat. Balatonszepezd és Varásló esetében a társas vállalkozások számából mindössze csak a települési önkormányzatot kell levonni, hogy a teljes vállalkozási számot megkapjuk.

Vállalkozások száma a vizsgált településeken

Forrás: Saját szerkesztés a www.ceginfo.hu (2022.04.26.) adatai alapján

Jól láthatjuk, hogy a vállalkozások abszolút száma tekintetében Balatonszepezd büszkélkedhet a legmagasabb értékkel, illetve valamennyi településre igaz az egyéni vállalkozások túlsúlya. Mivel az egyes települések lakosság száma eltérő, a tényleges összehasonlíthatóság elérése céljából a mellékletben található ábrán kirajzolódik az egy főre jutó vállalkozások aránya településenként, melynek eredménye szerint Balatonszepezden jut a legtöbb vállalkozás egy főre (0,31 db /fő). Habár abszolút értékben Varászlón van a legkevesebb vállalkozás, az alacsony lakosság száma miatt az egy főre jutó érték magasabb (0,27 db/fő) mint Ipolyszög településen (0,1 db/fő) (lásd: melléklet 7. ábra).

Az alábbi megállapításokra tekintettel indokolt volt a kisbaltok településfejlesztésre gyakorolt hatásait vizsgálni, melyet a Magyar Falu program kisbaltos pályázatának tükrében érdemes elemzésbe vonni. Ehhez szükséges ismernünk a pályázat célját, szempontrendszerét és specifikumjait, amelyek az üzleti terv általános ismertetésével kezdődnek és az említett vállalkozások elemzésével folytatódnak.

4.1. Az üzleti terv főbb részei a településfejlesztés tükrében

A kisboltos pályázati kérelmek összeállításához kötelezően csatolandó dokumentumként személyre szabott üzleti tervet kellett készíteni minden támogatást igénylőnek. Az üzleti tervet egy előre meghatározott sémán keresztül kellett bemutatni és ugyanazon szempontok szerint kellett kitöltenie a meglévő vállalkozásoknak, mint az újonnan indulóknak. Az üzleti terv főbb részeinek átfogó vizsgálatát kíséreltem meg elemezni, azok közül is kiemelve inkább azokat, amelyek a primer kutatásomhoz alapvetően szükségesek voltak. Így a vállalkozás működéséhez szükségesek alapfeltételek meglétéről vagy megteremtéséről, a vállalkozás bemutatásáról, működéséről szóló részek tekintetében bővebben kitérek a dolgozatomban. Az üzleti terv pénzügy - számvitel részét képező költség-bevétel terv, valamint az eredménykimutatás nem képezi részét kutatásomnak. Az üzleti terv általános vizsgálata nyomán juthatunk el annak a megértésére, hogy milyen fejlesztési lehetőségei voltak a kisboltosoknak, és milyen más fejlesztendő célokat lehetne még megvalósítani, amely nem csupán a vállalkozást, hanem a települések fejlesztésére is hatást gyakorolhat.

Alapfeltételek

A vállalkozás működtetéséhez szükséges feltételek megállapítása fontos és elsődleges szempont a későbbi jövedelmezőségi kérdés meghatározásához. Hiszen a kisboltos pályázat nem csupán a településfejlesztési célokat foglal magába, hanem magát a vállalkozót is erősíteni kívánja. Ugyanakkor a kisbolt működtetéséhez elengedhetetlenül fontos alapfeltételeket magának a pályázaton résztvevőnek kell biztosítani és ha szükséges pénzügyi forrásokat elkülönítenie ezen alapfeltételek megteremtéséhez. Ennek komoly és összetett vizsgálata nyomán juthatunk el a vállalkozás jövedelmezőségének feltérképezéséhez, amely eredményeként következtetéseket lehet levonni a jövőbeni gazdasági mutatóira. Fontos azt megemlíteni, hogy a kétféle pályázói típus (induló vagy meglévő vállalkozás) ugyanazon jogosultsági szempontrendszerben egyenlőtlen esélyekkel indult: egy meglévő vállalkozás sokkal könnyebben tudja felmérni fejlesztési igényeit és biztosítani a működéshez szükséges alapfeltételeket a projekt megvalósítási, illetve fenntartási időszakában, mint egy újonnan induló vállalkozás meglévő kisbolt és tapasztalat nélkül.

A támogatás elnyeréséhez szükséges alapfeltételek a következőek voltak, amelyeket különböző alátámasztó dokumentumokkal igazolni kellett. A vállalkozás működtetéséhez elsősorban szükség van egy működési engedélyre, amely meglévő vállalkozásoknál már

rendelkezésre állt, indulók esetében pedig a projekt megvalósítása alatt vagy után szükséges igazolni. Mindenekelőtt szükséges volt egy jegyzői igazolás arról, hogy az adott településen meglévő vállalkozások esetében hány kisbolt van, újonnan induló kisboltosok esetében pedig arról kellett nyilatkozatot kérni, hogy jelenleg a település közigazgatási területén nincs napi fogyasztási cikket forgalmazó üzlet. Amennyiben saját tulajdonú volt az üzlethelyiség úgy a hiteles tulajdoni lappal kellett igazolni a fennálló tulajdonviszonyt, vagy ha bérleményről volt szó, úgy a bérleti szerződést, illetve ingatlanfejlesztés esetén egy külön tulajdonosi hozzájáruló nyilatkozatot is szükséges volt csatolni a támogatási kérelemhez.

A működési alapfeltételek elengedhetetlenül fontos eleme volt említést tenni a megfelelő szakirányú végzettségről, akár az üzlet üzemeltetője, akár egy munkavállalója (vagy jövőbeni alkalmazottja) részéről biztosítva legyen. Továbbá az is egy alapfeltétel volt, hogy a támogatási kérelem benyújtásának napján köztartozása nem lehetett a támogatást igénylőnek, és ezt a nullás adóigazolással kellett hitelt érdemlően bizonyítani.

Vállalkozás bemutatása: vállalkozás profilja és céljai, üzleti ötlet

Az üzleti terv ezen pontjában került kifejtésre a vállalkozás profilja, rövid-közép és hosszútávú céljainak meghatározása, egyéb vállalt szolgáltatások részletezése. Minden pályázat esetében igyekeztünk feltárni a jogosultságot bíráló előtt a vállalkozás gazdasági helyzetét, igazolást szerezni a kérelem megalapozottságára.

Vállalkozás termékei, szolgáltatásai

A vállalkozás termékeit és szolgáltatásait kívántuk bemutatni az üzleti terv ezen pontjában. A pályázat specifikumát tekintve a napi fogyasztási cikkek forgalmazásán volt a hangsúly minden támogatást igénylő kérelmében. Ebben a pontban leginkább a meglévő vállalkozásoknak volt könnyebb dolguk a téma kifejtésére, hiszen a jelenlegi gazdasági helyzetét kívánta feltérképezni a pályázat kiírója ebben a pontban. Éppen ebből kifolyólag az újonnan nyíló üzletek esetében ide csupán néhány mondatban és lényegre törően kellett megfogalmazni jövőbeli tevékenységeiket. A vállalt szolgáltatások közül pedig voltak, akik egyszerre több tevékenységi körrel is bővítették volna vállalkozásukat, közösségi teret szerettek volna kialakítani (kávézó-sütiző sarkot), vagy postai szolgáltatást, nem vényköteles gyógyszerek forgalmazását tűzték ki célul. Itt meg kell említeni, hogy a vállalt szolgáltatások között a támogatást elnyerő a fenntartási időszak alatt nem forgalmazhat jövedéki adós termékeket és vállalja ezen nyilatkozatának betartását.

Vállalkozás célja, jövőképe

Általánosságban elmondható, hogy az üzleti tervek egyik legmeghatározóbb részét képezi a célok megfogalmazása rövid, közép – és hosszútávra, ami a kisbaltos pályázat esetében sem volt másként. Ebben a fejezetben tértünk ki a megvalósítandó fejlesztésekre, amelyeket a támogatási kérelem megítélt összegéből finanszírozni szándékoztak a vállalkozók, legyen szó ingatlanfejlesztésről és beruházásról, beszerzendő eszközök listájáról, munkaerőtámogatásról, oktatási támogatásról vagy egyéb vállalt szolgáltatások kialakításáról. Tágabb értelemben véve ebben a pontban került sor a vállalkozás működésképeségére és jövedelmezőképeségére vonatkozó információk összeírására, amiket különböző időtávokba lehetett sorolni. Mivel a kutatási témám jelentős részét képezi a vizsgált vállalkozások jövedelmezőségi vizsgálata, ezért erről bővebben a későbbi fejezetekben térek ki a dolgozatomban.

Vállalkozás működése

A működési folyamata a bolti kereskedelemnek viszonylag egyszerűen leírható, sematizálható. A legfőbb feladat az a bolt üzemeltetése kapcsán, hogy minden termék rendelkezésre álljon a vevőim számára, ehhez a legfontosabb részfeladatok az árucikkek folyamatos beszerzésében, azok helyes nyilvántartásában, és maguk az árucikkek minőségének ellenőrzésében nyilvánulnak meg. Az egyes termékcsoporthok beszerzése különböző időtávokra szól.

Beszerzés, rendszeres beszállítók, üzleti partnerek

Az üzleti terv ezen pontjában kerültek kifejtésre a beszállítókkal kötött megállapodások, illetve a jövőbeni beszerzési lánc bővítésére fejezték ki szándékukat a pályázók, sok esetben konkretizálva üzleti partnereiket. Ez minden vállalkozás esetében eltérő volt, de általánosságban elmondható, hogy minden pályázó igyekezett a legjobb, legköltséghatékonyabb és leggyorsabb megoldást megtalálni termékeik beszerzéséhez, ezért több beszerzési csatornával is rendelkeztek egyszerre. Ezek a beszerzési csatornák gyakran a különböző termékcsoporthoktól függenek, így például a pékáru esetében igyekeznek a hozzájuk legközelebbi beszállítót megtalálni, míg más egyéb frissáru (tejtermék, hús, zöldség-gyümölcs) esetében előnyben részesítik a hazai termékek árusítását, amit egy vagy több regionális szinten működő beszállítóval igyekeznek megoldani. Tartós élelmiszerek, vegyi áruk és italkészletük beszerzését nagykereskedelmi partnereikkel bonyolítják le.

Emberi erőforrás terv

Ebben a pontban kellett bemutatni, hogy a vállalkozás üzemeltetéséhez milyen jellegű munkaerőre volna szüksége és pontosan meg kellett határozni a munkavállalók feladatait. Meg kellett határozni a bolt működéséhez szükséges munkavállalók számát is, kitérve az esetleges jövőbeli alkalmazottak foglalkoztatására. Továbbá kitekintettünk a vállalkozás környezetében lévő munkaerőpiaci viszonyokra is. A vizsgált vállalkozások közül több esetben megállapítható volt, hogy a kisbolt alkalmas lehet új munkahelyek megteremtésére és ez nagyban hozzájárulhat az adott térség gazdaságfejlesztéséhez. A megváltozott munkaképességű vagy hátrányos helyzetű munkavállaló alkalmazása mindegyik vizsgált vállalkozás esetében fennállt. Ezzel tulajdonképp erősítik ezen személyek pozitív társadalmi megítélését amellet, hogy a gazdaságba való integrációjukat is elősegítik.

Célcsoportok, vevőkör

A piacelemzés fontos részét képezte a célcsoport és vevőkör elemzése minden vállalkozás kapcsán. Az, hogy mely célcsoportok és milyen gyakorisággal vásárolnak egy adott üzletben függ a bolt elhelyezkedésétől, területi és szociodemográfiai vizsgálatától, melyet a különböző vállalkozások részletes bemutatásánál vizsgálók a dolgozat későbbi fejezeteiben.

Árazás, értékesítés, kommunikáció

A vállalkozás marketingtevékenységére vonatkozó fejezetben arra adtunk választ, hogy milyen árazási politikát, milyen értékesítési csatornákon keresztül, milyen kommunikációs eszközöket használ az adott kisboltos vállalkozás a vásárlóerő fenntartására, a vevőkörének bővítésére vagy új célcsoport megtalálására. Az általam bemutatott vállalkozások területi, szociodemográfiai diverzifikációja miatt ez a téma egy külön kutatást is felölelhetne, ezért a marketingstartégiával kapcsolatos kérdéseket jelen dolgozatom nem részletezi.

Az üzleti terv összefoglalása

Az üzleti tervet egy vezetői összefoglalóval tekinthetjük lezártnak, mely egy rövid összegzése a tervben részletezett pontoknak. Alapvetően a vállalkozás fő profiljáról, erőforrásairól, termékeiről és szolgáltatásiról, valamint a megvalósítandó célokról kellett tömören fogalmazni. Összességében a kutatási témában szereplő vállalkozásokról elmondható, hogy az üzleti terv sok esetben egyfajta iránymutatást is adott a bolt üzemeltetőjének és jó

visszajelzést kaphattak a pénzügyi költségterv elkészítésével a vállalkozásuk jövedelmezőségéről. A pénzügyi elemzést pedig akár a pályázaton kívül is hasznosíthatják és a későbbi fejlesztési terveik kidolgozásához is remek alapul szolgálhatnak az így megszerzett információk. Ennél a pontnál érdemes megemlíteni azt, hogy több pályázó esetében is felmerültek olyan fejlesztési célok, amelyek ugyan a kisbaltos pályázatból nem voltak finanszírozható tevékenységek, de akár új fejlesztési irányokat is adhatnak a kistelepüléseken működő vállalkozások segítésére.

- *Milyen szolgáltatásra volna még igény a kutatás tárgyát képező kistelepüléseken, a kisbaltosok üzletbővítési lehetőségeire tekintettel?*
- *Milyen más lehetőségei vannak az említett kistelepülések vállalkozóinak?*

A fent említett kérdésekre választ kerestem a témában fellelhető szakirodalomból, valamint a primer kutatásomból szerzett információkból, melyet a következő fejezetekben szeretnék részletesen kifejteni, illetve javaslatokat teszek a kérdések által felvetett problémák megoldására is a későbbiekben.

4.2. A vizsgált projektek részletes bemutatása

A következő fejezetben a vizsgálat tárgyát képező projektek bemutatásával szeretném szemléltetni a különböző kisbaltos adottságait, vevőköröit, potenciális célcsoportjait. A pályázatban vállalt szolgáltatásaikra és további fejlesztendő céljaikra is kitérek a mélyinterjúk felhasználásával. Ezeket az információkat felhasználva pedig rálátást kaphatunk a bolt fennmaradására, üzemeltetésének fenntarthatóságára az adott településeken. A boltok bemutatása során választ találhatunk arra kérdésre is egyaránt, hogy milyen szolgáltatásokra volna még igény a kutatás tárgyát képező kistelepüléseken, a kisbaltosok üzletbővítési lehetőségeire tekintettel.

4.2.1. „Boltfejlesztés Ipolyszög településen” projekt

Ipolyszög települése a magyar-szlovák határon helyezkedik el, Balassagyarmat szomszédságában.

Az ipolyszögi pályázat esetében egyéni vállalkozóként indult a bolt tulajdonosa, aki több évtizede vezeti a kistelepülésen működő egyetlen élelmiszerüzletet.

A bolthelyiség tulajdonosa egyben az üzlet üzemeltetője is, ezért ingatlanfejlesztéshez kapcsolódó költségekre is kiterjedt a pályázati kérelme az eszközbeszerzésen kívül.

Ipolyszögi kisbolt esetében a vállalt egyéb szolgáltatások közé sorolhatjuk a vénynélküli gyógyszerek forgalmazását, illetve a postai szolgáltatást. Esetében közösségi tér kialakítására nem volt lehetőség a bolt adottságait tekintve. Munkáltatót terhelő közterhek megfizetése is szerepelt kérelmében egy fő alkalmazottra vonatkozóan.

A vevőköre tekintetében többnyire helyi lakosok vásárolnak a boltban napközben, nyitvatartási ideje: minden hétköznap 7-12 és 14-16 óráig, szombaton: 8-10 óráig, vasárnap zárva tart az üzlet.

Forgalmát tekintve a legtöbb vásárló a délelőtti nyitvatartás alatt érkezik a boltba, ahol többnyire frissárut, üdítőt vagy szeszesitalt, dohányárut vásárolnak. A vásárlók többségét a falu lakossága adja, akik többnyire nyugdíjasok és hátrányos helyzetű nagycsaládosok. Időszakosan nyáron nagyobb forgalomra lehet számítani az Ipoly mentére kirándulók miatt, ezért ebben az időszakban szezonális élelmiszerek (jégkrém, szezonális friss gyümölcs, hűtött üdítő) is beszerzésre kerülnek.

Munkások viszonylag gyakran a kora reggeli órákban érkeznek, azok közül is leginkább azok térnek be, akik ismerik a bolt elhelyezkedését. Ugyan a Balassagyarmatra vezető 22-es számú főút közelsége jelenthetné a bolt forgalomnövekedését, mivel Ipolyszög Fő utcája párhuzamosan fut a főúttal és be – és kicsatlakozási lehetősége adott a főútról letérőknek, úgy a kisbolt jelentős forgalomnövekedésre számíthatna, ha valamilyen reklámmal, figyelemfelhívó táblával jelölné a boltot és dohányboltot a két bekötőútnál. Balassagyarmaton két nagy ipari park helyezkedik el, a Nyugati és a Déli. Az előbbi esik legközelebb Ipolyszög közigazgatási határához, amelyet a 22-es számú főútról még a városi forgalom előtt letérve lehet a leggyorsabban elérni. Ez azért lehet lényeges, mert Ipolyszögön lehetne az a betérő vásárlói forgalom, akik csak azért térnek le később a főútról és érkeznek a városközpontba, hogy reggelit, uzsonnának való frissárut, dohányterméket vásároljanak.

Egyéb vállalt és a pályázatból nem támogatott tevékenységként meg kell említeni, hogy csomagküldő szolgáltatásra is volna igény, ugyanis általában a különböző futárcégek munkaidő alatt teljesítik a kiszállításokat, amely sok esetben azért hiúsul meg mert a címzett nem tartózkodik otthon. A kisbolt tulajdonosának állítása szerint ezért ez kényelmetlenséget okoz

az itt élőknek, mivel sikertelen kézbesítés esetén gyakran nekik kell beutazni a csomagjukért a legközelebbi csomagátvételi ponthoz Balassagyarmatra. Egy csomagküldő és fogadópont létrehozásával szintén növelni lehetne a bolt fenntarthatóságát, valamint ezzel bővíthetne a településen lévő szolgáltatások tára, ami a környező kistelepülésekre (Ipolyvece, Dejtár, Patak, Érsekvadkert) is hatással lehet, hiszen ezeken a településeken sem működik ilyen jellegű szolgáltatás és jobbára hasonlóan a közeli városba kell utazniuk egy-egy csomag átvételére vagy feladására. Továbbá szükség lenne a vállalkozást egy friss hentesáru pulttal bővíteni és az ehhez szükséges engedélyeket megszerezni. Nyári nagyobb forgalmat megcélozva pedig lehetne akár fagyaltpulttal bővíteni a bolt szolgáltatását. Lottó és sorsjegyforgalmazást is célszerű lenne bevezetni a kisboltban, vagy az ugyancsak a településen lévő egyetlen kocsmában, ami szintén a boltvezető tulajdona.

A fent már említett további fejlesztések megvalósítására azonban a vállalkozásnak nincs céltartaléka képezve, további pénzügyi forrásokra és az új szolgáltatások bevezetésével járó továbbképzésekre volna igény.

4.2.2. „Balatonszepezdi üzletfejlesztés” projekt

Balatonszepezdi település része a 2000 évi CXII. törvény által lehatárolt Balaton Kiemelt Üdülőkörzetnek.

A balatonszepezdi kisbolt esetében a bolt üzemeltetője egyéni vállalkozóként indult a kisboltos pályázaton, aki az ipolyszögi vállalkozóhoz hasonlóan több mint 10 éves boltvezetői tapasztalattal rendelkezik.

Balatonszepezdi kisbolt egyedülként van jelen a településen, így gyakorlatilag elsősorban a helyi lakosság kiszolgálását célozza meg az immáron több évtizede működő élelmiszerüzlet. Nem elhanyagolható ugyanakkor a nyári fő turistaszezon által generált plusz forgalom, amely az üzlet éves nyereségességére jelentős hatást gyakorol. Támogatási összegből leginkább az üzlethelyiség berendezéseinek modernizációja, illetve új eszközök beszerzése volt a prioritás. Egyéb támogatható tevékenységek közül egy közösségi tér kialakítását tűzték ki célul melynek eredményeként kávézó-süteményező sarok került kialakításra. Vény nélküli gyógyszerforgalmazással kapcsolatos eszközök és berendezések, valamint a munkáltatót terhelő közterhek költségtérítésére vonatkozóan került benyújtásra a támogatási kérelem.

Vevőkörét tekintve többnyire a hét minden napján nyitva tartó üzlet (nyitvatartási idő: hétköznap 7-17 óráig, hétvégén 7-12 óráig) forgalmát a helyi lakosság adja, akik főként nyugdíjasok. A nyári időszak jelentős forgalmat hoz a vállalkozás számára, egészen júniustól augusztus végéig, amely az üzlet éves bevételének hozzávetőleg 50%-át adja, az üzletvezető több éves tapasztalata alapján. Az árukészletét tekintve az élelmiszer a fő áruprofil, míg a szezontól függően árulnak az élelmiszer mellett más szezonális termékeket is, mint például külön engedélyhez nem kötött strandkellékeket.

A bolt fenntarthatósága érdekében fontos lenne, hogy minél több szolgáltatással bővüljön. Közösségi tér további bővítési lehetőségeket rejt magában. A bolt épületének adottságait tekintve rendelkezik egy kis termelői piac tartására alkalmas előtérrel, ahol helyi termékeket lehetne árusítani, mint kézműves sajtokat, levendula termékeket árusító sátrat vagy termelői bor sátrat lehetne időszakosan felállítani a nagyobb forgalmú időszakokban, főleg hétvégéken amikor sok turista érkezik a településre. Mindez elősegítené a helyi vállalkozók kapcsolatainak erősítését, hálózatépítést tenne lehetővé. Ez növelhetné a térség gazdasági fenntartását a turisztikai szezonon kívüli nyugodtabb időszakban is.

Mozgóbolt szolgáltatás egyelőre kiforrott szinten nem működik a településen, és mivel a helyi állandó lakosság túlnyomó többségét az idősebb korosztály adja, megnövekedett az igény az ilyesfajta szolgáltatásra is. Ez alapján a balatonszepezdi kisbolt további célja egy áruszállításra alkalmas haszongépjármű beszerzése, amivel nem csak a település lakóit, hanem a környező falvak lakóit is ki tudná szolgálni, főleg helyi termelők termékeit forgalmazva. Ezzel megcélózva azt a vásárlói célcsoportot, akik hajlandóak lennének többet költeni a minőségi hazai termékekre, főként a Balaton környéki termékeket népszerűsítve.

Az említett szolgáltatást azonban jelenlegi pénzügyi helyzetükből fakadóan nem tudják kivitelezni, amely megvalósításához további támogatási forrásokra volna igény.

4.2.3. „Új üzlet nyitása Varáslón” projekt

Varásló Somogy megye nyugati részén található periférikus település, azon belül is Nagyatád-Marcali-Nagykanizsa által behatárolt háromszögben helyezkedik el.

Varáslói kisboltos újonnan nyíló üzlet kategóriájában indult a pályázaton egyéni vállalkozóként boltvezetői tapasztalat megléte nélkül.

Egy olyan településen valósulhatott meg az üzletnyitás, ahol a pályázat benyújtásakor már több éve nem működött napi fogyasztási cikket forgalmazó üzlet, azonban nagy társadalmi igény volt rá. Hiszen, a közelmúltban sajnálatos családi tragédia miatt kellett az előző kisboltosnak megszüntetni a vállalkozást, amely egyben a helyi dohánybolt is volt. A pályázat adta lehetőséget és a közösségi igényt kihasználva tudott elindulni és egyben sikeresen is nyerni jelen vállalkozó.

A pályázat benyújtásakor a községben már több mint két éve nem üzemelt napi fogyasztási cikket forgalmazó élelmiszerbolt. A település lakói emiatt a bevásárlást nehezen tudták kivitelezni, önkormányzati segítséggel, falubusszal tudtak eljutni a vásárolni szándékozók a szomszédos településre, valamint önerőből (saját autóval) vagy közösségi közlekedést igénybe véve. Az élelmiszerbolt kialakítása ebből az okból kifolyólag közösségi igényként merült fel.

A már fentiekben említett célok megvalósítása érdekében került benyújtásra a támogatási kérelem újonnan nyíló üzlet számára és az elnyert támogatással 2022 január végén el is indulhatott a vállalkozás. A bolt kialakításával egyidejűleg kiegészítő szolgáltatásokkal is szeretne volna a boltvezető megkönnyíteni a településen és a környék falvaiban élők helyzetét. A legfőbb ilyen kiegészítő szolgáltatás a cukrászda kialakítása volt, amely a támogatásból megvalósulhat és így a helyieknek kikapcsolódási lehetőséget teremthet, valamint a településen közösségi térként is szolgálhat. További tervezett kiegészítő szolgáltatások közül a vény nélkül kapható gyógyszerek forgalmazása került megvalósításra. Jelenleg egy fő 25 év alatti alkalmazottal működtetik az üzletet pályázati forrásból, további alkalmazott felvétele nem indokolt. A hatékony és szabályszerű működés érdekében képzési támogatást is igénybe vett az üzletvezető, hogy az üzemeltetés megfelelő módon folyhasson. Jelen beruházás a település fejlesztésében is nagy szerepet játszhatott, amely tény alátámasztásául a helyi Polgármesteri Hivatal is nyilatkozatban fejezte ki támogatói hozzájárulását, melyet írásban meg is erősítettek és továbbá ingyen rendelkezésre bocsájtották az önkormányzati tulajdonban lévő ingatlan használatát a pályázónak a fenntartási időszak végéig.

Varászlói kisbolt főként a helyi lakosság napi fogyasztási igényét célozta meg kiszolgálni. A település elhelyezkedéséből fakadóan nagyobb átmenő forgalom által generált vásárlókörre nem igazán számíthat, ugyanakkor a közelben lévő kistelepülések viszonylag jól kiépült úthálózattal bírnak és összeköttetésben állnak, ezáltal jelentősen megnőtt a bolt nyitása óta a szomszédos falvakból érkező vásárlók aránya. Többnyire családostól érdeklődését keltette fel, akik a bevásárlás mellett egyéb kikapcsolódásra is vágnak, amit az említett közösségi térrel

ellátott kisbolt megadhat. Fagylalthűtőt pár hete szerezte be az üzletvezető, és elmondása szerint olyannyira megnőtt a fogyasztási és vásárlási erő a boltban, hogy az eddigi nyitvatartási rendet módosítani szükséges. Ugyanis kezdetben hétfőtől szombatig 6-12 óráig volt csak nyitva az üzlet, majd ezt meghosszabbították 15 óráig és a vásárlói visszajelzések alapján tervezik még egy ízben hosszabbítani 17 óráig a bolt nyitvatartását. Vény nélküli gyógyszerek forgalmazására is nagy igény volt, ugyanis Varászlón gyógyszertár nem üzemelt és a szomszédos településen is bezártak egy kisebb fiókpatikát. A tervezett beruházás célcsoportja ezáltal a település teljes lakossága, valamint a környező településen élőké volt hiszen, ha egy igényes és jó árakkal szolgáló üzlet és szolgáltató egység kerül kialakításra, akkor a környező településekről is szívesen átjárnak a potenciális vásárlók a kisboltba. Az előzetes piackutatás is hasonló eredményre jutott, amelyet később már a gyakorlati tapasztalatok erősítettek.

További vásárlói célcsoportja lehet a boltnak a környéken mezőgazdasági, favágói munkát végző vásárlók megtalálása, akik főként a kora reggeli órákban, illetve az ebédszünetekben gyakori vendégeknek számítanak. Ezen vásárlók szokásaira alapozva indokolt lehet egy kisebb sütő beszerzése, hogy friss pékáruval, melegszendviccselel, frissensültekkel tudja a bolt az új helyzet adta fogyasztói kör kiszolgálását végezni. Esetleges üzlethely bővítésként felmerült a dohányrészleg kialakítása is, amely megalapozottságát szintén az adja, hogy jelenleg nem üzemel dohánybolt a településen, ugyanakkor a vásárlói visszajelzések alapján igény volna rá. Postai szolgáltatás végül nem valósulhat meg, mivel a településen a Magyar Posta az alacsony lakosságszámra hivatkozva nem támogatta a bolt kezdeményezését, azonban egyéb csomagküldő szolgáltatások bevezetése tervben van, amely elősegíthetné még az üzlet fenntarthatóságát, mivel csak a környékbéli nagyvárosokban van erre lehetőség és a földrajzi adottságok, illetve az eddig tapasztalt forgalomnövekedés miatt várhatóan jövedelmező további tevékenység lehetne.

Az említett további tevékenységek bevezetésére szükséges pénzügyi tartalék rendelkezésre áll, amennyiben a pályázati támogatásból átcsoportosításra kerülnek bizonyos források ezen célok megvalósítására.

4.2.4. A vizsgált projektek összegzése a településfejlesztés vonatkozásában

A vizsgált kisboltok között szerepeltek meglévő, illetve újonnan nyíló üzletek, bizonyos tekintetben észrevehettünk hasonlóságokat a vállalkozásokban a fő profiljukat és a pályázat által támogatott egyéb tevékenységek megvalósítására tekintettel, ugyanakkor a

mélyinterjúkból megtudhattuk egyedi és személyes céljaikat, elvárásaikat, amit az üzletük jövőbeni működésével kapcsolatban szeretnének elérni. Ipolyszögi kisbolt esetében láthattuk, hogy elhelyezkedéséből fakadóan meg tudná célozni az átmenő forgalmat, amely jelentős forgalomnövekedést hozhatna az üzletnek. Kifejezetten a turistaszezonban az üzlethelyiség kiváló lehetőséget kínálhatna a környéken kirándulók megpihenésére egy rövid kitérővel. Ezzel nem csak a bolt forgalma növekedne, hanem a település hírnevét is öregbíthetné az egyébként turisztikai jelentőséggel nem bíró kisfalu, amely később ilyen jellegű több vállalkozással, szolgáltatással is bővíthetne. Balatonszepezdi kisbolt elhelyezkedéséből fakadóan adottak a feltételek a jövedelmezőségre, illetve az is nagy előny, hogy egyedüli ételkészítőüzletként van jelen a településen. Ámbár nem feledkezhetünk meg arról a tényről, hogy a Balaton környéki vállalkozások zömében a turizmusból tartják fenn magukat. Az utóbbi évek nehézségei ellenére (Covid-19 járvány) a balatonszepezdi ételkészítőüzlet jelentős forgalomnövekedést ért el a kiemelt időszakokon kívül is, köszönhetően annak, hogy bezártság elkerülését sokan országon belüli nyaralásokkal, kirándulásokkal oldották meg, ami kifejezetten pozitív hatással volt az elmúlt két év üzleti eredményére. Azonban a mostani 2022 márciusában kibontakozó gazdasági recesszió hatásai már érezhetőek a vállalkozások működésében, úgy a balatonszepezdi kisbolt esetében is, amely egy válság idején a visszaszoruló turizmus miatt kerülhet veszélybe fenntarthatóságát tekintve. Ezért olyan tevékenység jelenthetné elsősorban a megoldást, amely függetlenül a nyári jelentős forgalomtól kiegészítő szolgáltatásként működhet a boltban. Ilyenfajta további tevékenység lehet a csomagpont, gyógyszerforgalmazás, mozgó bolt, termelői piac tér kialakítása, amely a helyi lakosság teljeskörű kiszolgálást tenné lehetővé ezzel is fejlesztve a településen elérhető funkciókat. Varászlói kisbolt esetében beszélhetünk újonnan nyíló üzletről, amely az elvártakon felül teljesített működésének első két hónapjában. A vásárlói visszajelzések alapján indokolt további fejlesztése, amely alapján dohányrészleg, csomagpont, helyben fogyasztásra alkalmas tér kialakítása, ehhez kapcsolódó eszközök beszerzése. Településen elérhető szolgáltatások tekintetében mindenképp előrelépést jelentene és nem csak a helyiek, hanem a környező településeken élők mindennapi életét is megkönnyíthetné.

Általánosságban elmondható, hogy vizsgált vállalkozások fenntarthatóságára tekintettel meghatározó szerepet tölt be a települések népességszáma, korösszetétele és a távolság (köz)szolgáltatásoktól, városoktól. A mélyinterjúkból kiderült továbbá, hogy mindegyik kisbolt esetében beszélhetünk azok település életében betöltött központi szerepéről. Mint láthattuk az összes vállalkozás esetében a településen egyedülként működő ételkészítőüzletként vannak jelen, esetenként ugyan eltérő plusz szolgáltatásokkal, de üzleti céljaikat tekintve sok közös

vonással rendelkeznek. Az már más kérdés, hogy a kitűzött rövid, közép – és hosszútávú céljaik miként tudnak majd megvalósulni.

Összességében elmondható, hogy minden vállalkozás jövedelmezőségének és fenntarthatóságának vizsgálata alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy minél több szolgáltatással rendelkezik egy a településen működő kisbolt, annál inkább biztosított az üzlet profitabilitása és fennmaradása. Ezzel szemben találkozhattunk a pályázati dokumentáció összeállítása közben olyan előre nem látott nehézségekkel a támogatható tevékenységek megvalósításával kapcsolatban, amelyekre érdemes kitékinteni a kutatási téma feldolgozása kapcsán.

4.3. A támogatható tevékenységek megvalósíthatóságával kapcsolatos ellentmondások

Fontosnak érzem a téma kapcsán bemutatni azokat a nehézségeket, amelyekkel a pályázattírással szembeütköztem, különös tekintettel a települések fejlesztésére gyakorolt hatásával. A kisboltos pályázatban több olyan támogatható tevékenységi kör is van, amelynek megvalósítási alapja nehezen vagy egyáltalán nem kivitelezhető, attól függetlenül, hogy a pályázó a jogosultsági szempontoknak ugyanakkor megfelelt volna. Ezért a pályázati kérelmek összeállításánál már külön figyelmet kellett fordítani egyes ilyen tevékenységekre, vagy mások esetében a hiánypótlás során kellett korrigálni a kérelmeket. Az alábbiakban a munkaerőtámogatással, az egyéb vállalt szolgáltatásokkal (postai és gyógyszerforgalmazási szolgáltatás), és az ingatlanberuházással kapcsolatba hozható problémaköröket tárom fel tapasztalati úton szerzett ismereteimmel.

Majdnem minden pályázó esetében ki kellett venni utólagosan a munkaerőtámogatást a már leadott kérelmeikből, hiszen a támogatói döntések elhúzódása miatt gyakorlatilag nem lehetett volna megvalósítani a projekt ezen részét. Hiszen minden év elején újra kell igényelni az alkalmazottak után közterhek megfizetésére járó támogatást, egészen a pályázat fenntartási időszakáig, tehát 5 éven keresztül és mivel a támogatások többsége 2021 utolsó negyedében került meghozatalra, ezért már ezen pályázóknak csak a következő évben, 2022-ben lehet esélyük újra kérelmezni az éves munkáltatót terhelő költségek megfizetését. Ezt is tekinthetjük egyfajta ellentmondásnak, hiszen nem a pályázók hibája miatt nem került megítélésre az adott évben még a munkavállalók után kapható támogatási összeg, hanem a támogatói döntések meghozatalának időigénye bizonyult hosszabbnak a vártnál s ez okozta a közterhek támogatásának csorbítását a 2021-es évre. Ez tulajdonképp azoknál a kisboltosoknál volt fő

probléma, akik már számítottak arra, hogy 2021-ben új munkaerővel bővíthet vállalkozásuk a kapott támogatást felhasználva. Így többüknek le kellett módosítani és ki kellett venni ezen költségvetési pontot a kérelméből, hogy elfogadják és ki tudják bocsájtani a támogatói okirataikat. Ezen vállalkozók (Balatonszepezd, Kálmánháza, Ipolyszög projektek) a 2021-es közterhek megfizetésére már nem kaptak támogatást, viszont ettől függetlenül 5 éven keresztül megigényelhetik azt. Sajnálatos módon ugyanezen okból kifolyólag sok esetben előfordult, hogy a vállalkozók ugyan már tudták, hogy jogosultak a támogatásra, meg kellett előlegezniük azon munkavállalók felé a közterhek megfizetését, amit a támogatásból terveztek kiegyenlíteni, így pénzügyileg is újra kellett gondolniuk jövőbeli vállalható kiadásait.

Postai szolgáltatás vállalása kapcsán a kisbolt üzemeltetőjének egy a Magyar Posta Zrt. által jóváhagyott nyilatkozatra volt szüksége ahhoz, hogy jogosult legyen a támogatást megkapni erre a tevékenységre. Általánosságban elmondható, hogy a Magyar Posta azokat az üzlethelyiségeket támogatta ebben a kérdésben, ahol a településen már létező Posta épületét terveztek kiváltani ezzel a plusz szolgáltatással a kisboltossal karöltve. Ellenben azokon a településeken, ahol mobilposta működik, vagy a közeljövőben tervezik működtetni, a kisboltosok nem kaphattak postai szolgáltatást jóváhagyó nyilatkozatot. Ezek jellemzően 1000 fő alatti települések voltak (az ipolyszögi kisbolt esetében is ez volt az elutasítás indoka). Amely településen több pályázó is kérte a postai szolgáltatást, úgy egyetemlegesen jóváhagyást vagy elutasítást kaptak, ugyanakkor a cél egy sikeres pályázó kiválasztása volt az adott településen, amit előre nem lehetett tudni csak a személyes kiértékelések után. Így többen hiába vállalták volna ezen plusz szolgáltatást a pályázók közül, többségük az említett okokból kifolyólag nem kapta meg a postai plusz szolgáltatásra való jogosultságot, illetve az ehhez kapcsolódó támogatási összeget sem. Amely azt eredményezte, hogy szintén ezen vállalkozók üzleti tervét módosítani volt szükséges, elképzeléseiken változtatniuk kellett. Ugyan ez a szolgáltatás vállalása különösebb bevételt közvetlenül nem eredményezett volna, de mindenképp javíthatott volna a vállalkozások fenntarthatóságán és forgalmán.

A gyógyszerforgalmazással kapcsolatban a vállalkozóknak fel kellett venniük a területileg illetékes gyógyszertárral a kapcsolatot és megkezdeni az együttműködéshez szükséges szerződés előkészítését. Amint sikerült megállapodásra jutniuk a feleknek, a támogatási kérelem benyújtásához kérniük kellett a gyógyszertártól egy szándéknyilatkozatot a jövőbeni együttműködésükre vonatkozóan. Általánosságban azokon a településeken lehetett megvalósítható opció, ahol egyébként nem működött helyi gyógyszertár. Vénynélküli

gyógyszerek forgalmazásával a kisboltosok akár jelentős forgalomnövekedésre is számíthattak volna, hiszen a vizsgált kistélepülések tükrében nagy igény lett volna ezen plusz szolgáltatás bevezetése azonban az ügyfeleim közül csupán kettőnél valósulhat meg támogatási forrásból ezen tevékenység vállalása. A pályázatok összeállításánál gondot jelentett sok esetben az, hogy a postai szolgáltatással ellentétben ez nem egy központi szabályozott és támogatott tevékenység lett volna, hanem sok esetben versenytársat láttak a kisboltosokban a területileg illetékes gyógyszertárak. Így ezen cél megvalósítására nehezen kerülhet sor, ugyanakkor nem csak a kisboltosok veszítettek a visszautasítás miatt, hanem a helybéli lakosok is. Főként azokra az adott településen élőkre gyakorol negatív hatást, akik kevésbé mobilisak és nehezen tudják beszerezni a vény nélkül kapható gyógyszereket. Ők többnyire nyugdíjasok, vagy hátrányos helyzetben élő családok, akiknek a mindennapjaikat könnyítené meg ha a településen belül is hozzájuthatnának ezekhez a gyógyszerekhez. Példának okáért Ipolyszög települést említeném, amely az üzlethelyiség elhelyezkedéséből fakadóan nem csak a helybéli, de még az átmenő forgalom is érinti, nem tudott megállapodást kötni egy gyógyszertárral sem, hiszen adottságából fakadóan veszélyeztethette a többi gyógyszertár forgalmát.

Ingatlanfejlesztéssel és ingatlan vásárlással kapcsolatban is meg kell említenünk pár ellentmondást a kérdéskör elemzése kapcsán. Ugyan külső befolyásoló tényezőről beszélünk abban az esetben, amikor valaki csak bérlője az ingatlannak ezért minden ingatlanfejlesztéssel kapcsolatos kérdést elsősorban a tulajdonossal kell leegyeztetnie. Nyilvánvalóan, azok, akiknek az üzlethelyiség saját tulajdona (mint ahogy láthattuk Ipolyszög esetében is) és korszerűsítésre, modernizációra szorul, úgy az ingatlan felújítása, az épület energetikai korszerűsítése jobbra elsődleges cél volt a pályázati kérelemükben. A balatonszepezdi kisbolt esetében a tulajdonos nem járult hozzá az ingatlanfejlesztéshez, valamint ugyanez mondható el a varászlói kisbolt esetében is, azzal a különbséggel, hogy a míg előbbi esetében Coop Zrt. a tulajdonos, addig az utóbbi esetben a helyi önkormányzat. Ezt azért fontos megemlíteni, hogy értsük melyek azok a tényezők, amik befolyásolhatják az ingatlanfejlesztéssel kapcsolatban hozott tulajdonosi döntéseket. Egy település, főként amelyik periférián áll és már régóta közösségi célként fogalmazta meg egy kisbolt nyitását, amelyet a helyi önkormányzat is szorgalmazott, addig sajnálatos módon a tulajdonukban álló ingatlannal kapcsolatos fejlesztésekre nem adtak felhatalmazást a pályázónak. Az ellentmondásosságot az adja, hogy míg szóban és írásban is kifejezte az önkormányzat a kisboltnyitás támogatását, addig az ingatlannal kapcsolatos felújításokra és korszerűsítésére nem adott engedélyt. Ugyanis, ingatlanberuházás esetén a fenntartási időszakra kötelező biztosítékként jelzálogfedezetet bevonni a fejlesztendő

ingatlanra. Mindazonáltal az üzlethelyiség felújítása nem csupán esztétikai és energiahatékonysági szempontból lenne kérdéses, hanem azért is, mert egyúttal a falusi közösség újfajta találkozóhelyéül szolgálhat a jövőben, hiszen ebben az esetben a támogatásból plusz szolgáltatásként kávézó-süteményező sarok kialakítása is tervbe lett véve. Ezzel arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a fent említett példákat összevetve, egy franchise esetében nem tartjuk szükségszerűnek a település esztétikai és látványossági elemeinek szem előtt tartását, addig egy önkormányzat esetében ez elvárható lenne.

Hasonlóan a nem saját tulajdonú ingatlanok fejlesztésénél, az ingatlanvásárlásra (is) benyújtott kérelmek esetében szükséges jelzalogfedezetet bevonni. Kálmánháza működő és Kőkúton újonnan nyíló kisbolt esetében találkozhatunk ezzel a példával a vizsgált vállalkozások közül. Esetükben a pályázati dokumentáció összeállításánál a vásárlási szándék igazolására előszerződésüket mellékelteként csatolni volt szükséges, amelyben ígéretet tettek a tulajdonosok felé, hogy sikeres pályázat esetén a szerződésben rögzített feltételek szerint megvásárolják az ingatlant. Tapasztalatokból adódóan arra engedünk következtetni, hogy az elhúzódó döntési folyamat mindkét szerződőfelet bizonytalanságba sodorta. Míg például a tulajdonosok esetében további vevőktől és más üzleti lehetőségektől estek el, addig a bérlők vagy új boltot nyitni szándékozó vállalkozók bizonytalan pénzügyi helyzettel nézhetnek szembe. (Kálmánháza esetében például az eredeti tulajdonos elhalálása miatt a teljes hagyatéki eljárás még nem zárult le amikor a pályázat benyújtásához csatolni kellett volna az előszerződést, azonban az öröklési jognak megfelelően ismert volt a leendő tulajdonos, így a megfelelő szervtől kapott igazolással szándéknyilatkozatot tehetett a vevő a jövőbeli ingatlanvételtől. Ezzel szemben az új tulajdonosnak lett volna lehetősége másnak eladni az ingatlant akár magasabb összegért is, mint amit a jelenlegi üzemeltető ígért, erre azonban mégsem került sor és így végül az ingatlant a bérlő/pályázó vehette meg.)

4.4. A felsorolt problémák településfejlesztésre gyakorolt hatásai

A kisboltos pályázatban, mint a fentiekben is láthattuk, sok esetben találkozhattunk elméletben működő, de gyakorlati szinttel össze nem egyeztethető tevékenységekkel. Dolgozatom ezen fejezetében saját tapasztalataimat osztottam meg, amelyek remélhetőleg segítenek a kutatási téma további feldolgozása kapcsán és iránymutatást adhatnak a kisboltos pályázatban érintett támogatható tevékenységek változtatására a településfejlesztés tükrében. A munkaerőtámogatás településfejlesztésre gyakorolt hatása ugyan nagyobb távlatokból nézve elenyészőnek tűnhet, de ismervén a vizsgálat tárgyát képező településeken élő még munkaképes

korú rétegét, többen keresik a munkalehetőségeket más közelben lévő településeken, holott immár a helyi kisboltoknál is elhelyezkedhetnek és ezáltal javulhat a település foglalkoztatottságának aránya is. Postai szolgáltatást és a vény nélküli gyógyszerforgalmazást mint egy plusz tevékenységi kört is érdemes ugyanazon górcső alá venni. Minél több elérhető szolgáltatással bővül egy helyi kisbolt, annál inkább javulhatnak a településfunkciói. Ezzel ellentétben az előzményekből kitűnik, hogy sok esetben a pályázókon kívül eső külső körülmények miatt nem tudtak megvalósulni ezen tervezett szolgáltatások, annak ellenére, hogy vállalták volna az ezekkel járó kötelezettségeken felül a szükséges pénzügyi és átképzési, oktatási költségeket is a támogatást igénylők. Az ingatlanberuházás településfejlesztési vonatkozása pedig leginkább a település arculatának kialakítása szempontjából lehet fontos. Az élelmiszerüzletek jellemzően a kistépülések központjában helyezkednek el és ezzel nagyobb figyelem is szegeződik rájuk. Ezért fontos lehet egy kistépülés számára, hogy üzletnek helyet adó ingatlan korszerűsítve és felújítva legyen. Ezzel ellentétben láthattunk példát arra vonatkozóan, hogy éppen a helyi önkormányzat támogatta a kisbolt nyitásának ötletét, ugyanakkor további ingatlanfejlesztéssel kapcsolatos változásokat nem engedélyezett. Az említett ellentmondások vizsgálata alapján megállapítható, hogy ugyan a kisboltos pályázat településfejlesztéssel kapcsolatos törekvései elméletben jól hangzanak, de a gyakorlati megvalósítás során számos nehézség merülhet fel. Ezekből tanulva vonhatunk le következtetéseket, amelyek alapján a későbbi fejezetekben javaslatokat teszek a problémák kiküszöbölésére vagy más megoldások keresésére.

4.5. A támogatói okirat kibocsájtása óta történt változások, alkalmazkodás a jelenlegi piaci viszonyokhoz

A két meglévő üzletfejlesztés tekintetében elmondható, hogy a támogatásból elnyert összeg teljes egészében felhasználásra került, azonban bizonyos értelemben véve lemondásokkal vagy nagyobb önerő ráfordításával valósulhatnak meg az üzleti tervben rögzített célok. Ennek oka a mostani gazdasági helyzetből eredeztethető, hiszen a projektek gyakorlatban történő megvalósulása 2022 február körül indult el, amikor is már érezhető volt a gazdasági stabilitás globális szintű megingása. Nyersanyaghiány kezdett kibontakozni világszinten, amely számos iparágra hatást gyakorolt, közvetve akadályozva ezzel az ellátási lánc folytonosságát, kisboltosok tekintetében megnehezítve a megvalósítandó célok elérését. Ennek következtében olyan árváltozásokról számoltak be a beszerzendő eszközök tekintetében, amire jobbra a pályázat megírásakor számítani nem lehetett. A balatonszepezdi üzlet esetében például fele annyi új eszköz lett beszerezve, mint amennyi tervezve volt és így közel sem számol azzal az

eredményeséggel a vállalkozó, amelyet a befektetett eszközöktől remélt a pályázati támogatásból. Ipolyszög esetében szerencsésnek mondható az ingatlanfelújítással járó költségek stagnálása, hiszen a vállalkozók tudták tartani az árajánlatokban foglalt összegeket, amely nagy segítség volt az egyébként instabil és lassan napi áron mozgó építőiparban. Ugyanakkor a beszerzendő eszközök közül ennél a vállalkozónál is elmondható ugyanaz, mint az előző esetében, hogy fele annyi eszköz került végül csak beszerzésre a kimerülő pénzügyi forrás miatt. Mindkét vállalkozó hasonló tapasztalatokról számolt be az elektronikus eszközök vagy a boltberendezések árváltozását tekintve. Ezek az eszközök, berendezések gyakran az eredetileg kalkulált árakhoz képest 30, vagy egyes esetekben akár 50 százalékos áremelkedést is mutattak. Ez a rohamos drágulás elmondásuk szerint főként 2022-től volt már érezhető és hiába adták le korábban eszközigényeikre a megrendeléseiket, az eredeti összegek többszöröséért tudták már csak beszerezni azokat, melyeket gyakran megnövekedett szállítási idővel kaptak meg.

A varászlói kisboltos vállalkozó újonnan indította el vállalkozását a támogatásból. Bizonyos értelemben véve, ahogy már fentebbi fejezetekben kifejtésre került, sokkal nehezebb feladat volt az üzleti terv teljeskörű kidolgozása, mint a már meglévő üzletek esetében. Egyedülként számolt be arról, hogy a rendelkezésére bocsájtott támogatási összeg nagy része még nem került felhasználásra és így a tervezett fejlesztések bővítése is lehetséges, valamint akár új eszközök beszerzése is, amelyek még nem szerepeltek az eredeti tervben. Ezért eszközbeszerzése sikeresnek mondható a többi megkérdezett kisboltos vállalkozáshoz képest, mivel nem sokkal drágábban tudta megvásárolni a kívánt berendezéseket, eszközöket, mint amennyivel eredetileg kalkuláltunk a költségvetésében. Működési idejére tekintettel azonban messzemenő következtetéseket nem vonhatunk le jövedelmezőségére vonatkozóan és éppen ebből kifolyólag nem is határolhatjuk be lehetőségeit bizonytalan gazdasági időkben sem. Ugyanis, az előzményboltként működő vállalkozás több mint 20 évig prosperált a kistelepülésen, kevesebb szolgáltatással, mint amelyet a jelenlegi kisbolt nyújt a falu és környék lakosainak. Ebből következtethetnénk a profitabilitására, ugyanakkor nem feledkezhetünk meg arról a tényről, hogy ez egy új vállalkozás és nem rendelkezik sok évnyi boltvezetői tapasztalattal sem az üzletvezető, amelyekből levont tanulságokra támaszkodhatna a nehezebb időszakokban. Nem úgy, mint a már meglévő kisboltosok, akik mögött több évtizednyi boltvezetői tapasztalattal rendelkező és más mellékvállalkozásokat is végző személyek állnak. Ebből kifolyólag juthatunk arra a következtetésre, hogy minél inkább diverzifikált egy vállalkozó tevékenységi köre, annál inkább biztosított jövőképet kaphatunk vállalkozása(i) fenntarthatóságára. Ebből

kiindulva juthatunk el ahhoz a kérdéshez, hogy milyen más lehetőségekkel tudnak élni a kistelepüléseken lévő vállalkozások, amelyet a következő fejezetben kísérlek meg nagyvonalakban kifejtetni.

4.6. Milyen más lehetőségei vannak az említett kistelepülések vállalkozóinak?

Dolgozatomban nem kívánom részleteikbe menően kifejtetni a jelenleg elérhető pályázatok, támogatások és vállalati hitelek konstrukcióit, mivel ez külön felöllehetne egy kutatási témát is, illetve ezek helyenként akár eltérőek (LEADER programok, önkormányzati vagy központi támogatások stb.) és folyamatosan változóak lehetnek. Így ebben a fejezetben szeretnék koncentrálni azokra a tényezőkre, amelyek más módon tudnák javítani a kistelepülésen vállalkozók helyzetét, mindezt a településfejlesztés tükrében, hogy milyen gazdasági és társadalmi hatásokat eredményezhetnek a vizsgált falvakban.

A tevékenységi körök bővítéséről részletiben már szóesett az előző fejezetekben, melynek eredményeként arra juthattunk, hogy minél több szolgáltatással rendelkezik egy adott élelmiszerbolt, annál nagyobb eséllyel maradhat fenn a jövőben és nagyobb haszonra tehet szert a különböző szolgáltatásokból. Ez a megállapítás igaz lehet általánosságban a településeken működő különböző vállalkozásokra viszont a helyi adottságokra, vállalkozások specifikumjaira tekintettel részletesebben jelen fejezetben nem térek ki. Azonban itt megjegyezhetjük, hogy a kisboltos szolgáltatások bővítése egyben a települések funkcióinak számát is növelheti ezzel segítve a település élhetőségének javulását is.

A mélyinterjúk folyamán kiderült, hogy a megkérdezett vállalkozók nem használják ki a közösségi média által kínált lehetőségeket, vállalkozásukat a különböző platformokon külön nem reklámozzák, jobbra csak a helyi lakosság ismeri hollétüket és szolgáltatásaikat. Holott ahogy már a fentebbiekben is említettem, az üzletfejlesztések által új célcsoportok is megszólításra kerülhetnek, ha elér hozzájuk az információ. Ezen felül ezek a platformok kiváló lehetőséget nyújthatnának arra, hogy a vállalkozók hálózatosodjanak: tapasztalataikat megoszthassák egymással; praktikákat, ötleteket tanulhassanak egymástól; kapcsolatba léphessenek egymással. A felsoroltak közül az utóbbi azért lenne kiemelten fontos egy adott településen, mert egyrészt javíthatná gazdaságilag a hálózatban résztvevő vállalkozók helyzetét, valamint ezáltal javulhatna a település gazdasági kohéziós ereje is. Ami távlati szempontból a közösség megerősítésére is szolgálhat, pozitív társadalmi hatásokat is eredményezhet. Ezt egy példán keresztül a legegyszerűbb szemléltetni: Balatonszepezden

tervezett termelői piacter kialakítása javíthatná a környék vállalkozásainak reprezentációját, amellet, hogy közösségi megmozdulásokat is eredményezhet mind a helyi, mind a régió lakosai számára. Továbbá a hálózatosodás azért is fontos, mert ezáltal tudnak a vállalkozások egymást segítve együttműködésben tevékenykedni az egyébként korlátolt gazdasági lehetőségekkel bíró kistelepüléseken. Mint láthattuk a varászlói kisbolt és a gyógyszertárral való megegyezés esetében, a vállalkozók egymás kiségitésével tudnak egyik oldalról költségeket minimalizálni, másik oldalról bevételeket maximalizálni ezen megállapodás keretében. Ipolyszög esetében a helybéli vállalkozásokkal azért nehéz kapcsolatba lépni, mert egyrészt alacsony a vállalkozások száma, amit korábban számszerűsítve is láthattunk (lásd: 7. ábra), másrészt a környező nagyvárosban elérhető szolgáltatások elszívhatják a potenciális vásárlóerőt. Tehát ezen vállalkozó esetében olyan szolgáltatások bővítése lehet célszerű, amelyek közösségi szinten megfogalmazott igényekre adnak megoldást és korábban részletezésre kerültek.

A kistelepülések vállalkozóinak összekapcsolására volna még más alternatív lehetőség, például regionális szinten már több helyen megvalósuló vállalkozói fórumok mintájára lehetne kisebb helyi szintű fórumokat tartani, ahol a környékbéli falvakból érkező vállalkozók tudnának tapasztalatot és információt cserélni, kapcsolatot kiépíteni. A munkám során azt tapasztaltam, legalábbis a mikrovállalkozásokkal kapcsolatban, hogy vállalkozásiak fejlesztésével kapcsolatos lehetőségekről nehezen informálódnak, sokszor elvesznek a nehezen értelmezhető jogszabályi környezetben és nem tudják megállapítani, hogy számukra mely pályázatok, egyéb vállalkozásokat segítő támogatások, akár hitelek lennének a legmegfelelőbbek profiljukat és pénzügyi hátterüket tekintve. Ezért lehetne egyfajta megoldás, ha személyes fórumokon, vagy digitálisan elérhető előadásokon tudnának a kisvállalkozók információhoz jutni fejlesztési és azok finanszírozásával kapcsolatos lehetőségeikről.

Összegzésként elmondható, hogy a kistelepülések vállalkozóinak együttműködése segíthetné a falvak gazdasági fellendülését, az ott élők mindennapi helyzetét könnyíthetné meg, ha minél több szolgáltatás válna elérhetővé a településen. Mint ahogy az említett kistelepüléseken is láthatjuk, általában a település fő központjában helyezkedik el élelmiszerüzlet, ami egyfajta közösségi találkozóhelyként is funkcionál. Ezekben a falvakban más közösségi helyszíneként jobbra csak az italszolgáltató egység, dohánybolt érhető el állandó jelleggel a piaci szereplőkre tekintettel. Holott mint, ahogy a példákából láthattuk, olyan közösségi igények is megjelentek ezeken a településeken, amelyek túlmutatnak egy egyszerű élelmiszerüzlet fő profilján és közösségi igényként merülnek fel a szolgáltatásbővítések

ezekben az üzletekben. Ahogy megismertem ezeket a településeket és helyi adottságaikat, úgy kerültem közelebb nem csak a kisboltos vállalkozókhoz, hanem az itt élők helyzetébe is bepillantást nyerhettem. Felismertem, hogy milyen fontos részét alkotják ezek a kisboltok a falu összképének, központi szerepük miatt egyfajta arculatot is adnak az adott településnek. Ezért is lehetne fontos ezek, gyakorta egyetlen szolgáltatóegység (Varászló) esetében az üzlethelyiség külső és belső felújítása, eszközeinek modernizációja. Az ingatlanberuházással kapcsolatos fejlesztések bizonyára javíthatnák a falu külső képét is. A szolgáltatások bővítésével pedig a települések funkciói bővílnének, a falvak élhetőbbé tételére pozitív hatást gyakorolva.

4.7. Javaslatok a pályázat kiegészítésére

A kisboltos pályázat tulajdonképp számos fejlesztési lehetőséget kínált a kistelepüléseken működő élelmiszerüzleteknek, és azoknak a vállalkozni szándékozókknak, akik újonnan nyitnának üzletet. A támogatásra jogosultak kiválasztása után, illetve a projekt megvalósításának köszönhetően számos következtetést és tanulságot vonhatunk le, amelyekből javaslatokat fogalmazhatunk meg a hatékonyabb forrás elosztás – és felhasználás érdekében. Elsőkörben szeretném ismertetni a pályázati dokumentációjának változtatására tett javaslatokat tapasztalatból eredően. Célszerű lenne az üzleti terv megbontása a két pályázói kategória között és a szempontrendszer szélesebb spektrumba vétele a támogatási konstrukció újbóli megnyitása esetén.

Az újonnan nyíló üzletek esetén ne legyen szükséges a költség, illetve bevétel terv alapján lényegében fiktív eredménykimutatás leírása. Ez a változtatás azért lenne fontos, mert objektívebb rendszert teremtene az újonnan nyíló kisboltos vállalkozók értékelésekor.

A munkabértámogatás kibővítése a munkavállalót terhelő közterhek, illetve a nettó bér kifizetésére a teljes összeg erejéig, vagy legalább annak valamennyi százalékáig. Ezzel megalapozhatnák több munkavállaló felvételét és megtartását az egyébként alacsony foglalkoztatottságú településeken. A több munkalehetőséggel a települések fokozni tudnák népességmegtartó erejüket.

A kötelező képzéseken történő részvétel a vállalkozói kompetenciák bővítése céljából azért lenne fontos szempont, mert a tapasztalatok azt mutatják, hogy a kistelepülések vállalkozói gyakran nincsenek olyan kompetenciák, ismeretek birtokában, amely lehetővé tenné vállalkozásuk hatékonyabb, takarékosabb, innovatívabb működését. Legyen szó üzletfejlesztési kérdésekről, tevékenységi köreik bővítéséről vagy éppen pénzügyi helyzetük javításáról.

Mint azt korábban a dolgozatban ellentmondásként ismertettem, a pályázatban ingatlanfejlesztés esetén az üzlethelyiség jelzálogba vonása kötelező a fenntartási időszak végéig. Ezzel megnehezítve mind a tulajdonos, mind az üzletvezető dolgát. Számos esetben a bolt tulajdonosa nem a támogatást igénylő személy volt, ugyanakkor a jelzálog mégis őt terhelheti. Emiatt a támogatást igénylők jelentős részénél nem valósulhatott meg ingatlanberuházás, így sok esetben önerőből tudták ezt a célt megvalósítani, vagy egyáltalán meg sem valósulhatott. Éppen ezért lenne indokolt egy olyan biztosítéknyújtási lehetőség az üzemeltető részéről, amely fedezetként szolgálna az ingatlanberuházás összeghatáráig a fenntartási időszak alatt: saját tulajdonú ingatlan, gépjármű, bankbetét stb.

Az egyéb vállalt szolgáltatások közül a gyógyszerforgalmazással kapcsolatban felmerült ellentmondások kiküszöbölését szükséges volna átgondolni. Mint láthattuk a példákából, sok esetben inkább vetélytársat láttak a kisboltosok személyében (Ipolyszög esete) mintsem lehetőséget további bevételeik növelésében vagy éppen költségoptimalizáció érvényesítésében (Varászló pozitív esete). Erre valamely gyógyszertárakat célzó támogatás szolgálhatna megoldásul. A postai szolgáltatás bevezetésére pedig csomagpontok létrehozására való áttérés is megoldásul szolgálhatna, mert sok esetben a mélyinterjúk folyamán kiderült, hogy az adott településeken nagy igény volna rá. Általánosságba véve a kisboltok digitalizációja, online térbe való vétele is lehetne egy új támogatható tevékenység. Ugyan az eszközbeszerzések között van lehetőség szoftverfejlesztésre, de itt elsősorban arra gondolok, hogy a vállalkozók informatikai készségeit lenne szükséges fejleszteni. Hiszen akár egy online rendelési platform megkönnyíthetné a helyi élelmiszerüzletek szélesebb vásárlói kör megtalálását, például Balatonszepezd kisboltja esetében, ahol akár a termelői piac termékeit nem csak személyesen a helyszínen, hanem online felületen is meg lehetne vásárolni. Továbbá ehhez szorosan kapcsolódóan támogatható tevékenységek közé lehetne felvenni a mozgóbolt mint szolgáltatás kialakítását.

5. EREDMÉNYEK ÉS KÖVETKEZTETÉSEK A HIPOTÉZISEK TÜKRÉBEN

A szakirodalomban, statisztikában végzett szekunder kutatás és a primer kutatás alapját képező mélyinterjúk összevetése során az alábbi eredményekre jutottam a dolgozatom hipotéziseire vonatkozóan.

H1 hipotézis szerint: a település földrajzi sajátossága meghatározza a kisboltok működésének alapfeltételeit, jövedelmezőségét, fenntarthatóságát

Ezen kérdés megválaszolására a különböző kisboltosok áruinak szortimentjét, nyitvatartási idejüket, vevőkörüket és lehetséges célcsoportjaik elemzését vettem számításba a területi és települési adottságok összevetésével egyetemben. Megállapításra jutott, hogy a vizsgált vállalkozások közül Balatonszepezden működő kisbolt a legjövedelmezőbb mind közül, hiszen összevetve a két másik településsel egy kiemelt turisztikai helyszínen található. Ezen felül, mint ahogyan láthatjuk a melléklet 7. ábrája szerint, az érintett települések közül itt a legmagasabb a vállalkozási kedv, amelyből arra lehet következtetni, hogy az adott településen adottságainak köszönhetően könnyebb vállalkozást fenntartani, mint a vizsgálat tárgyát képező másik két településen. Továbbá megállapítható, hogy minél közelebb helyezkedik el az adott település a hozzá legközelebb fekvő várostól, annál inkább korlátozott az árukészletének sokfélesége. Ennek oka, a városok „elszívó” hatásában keresendő. Hiszen, ha a vásárlók tehetik, nagyobb bevásárlásra a legközelebbi szupermarketbe mennek. Ez igaz Ipolyszög esetére nézve, hiszen a mélyinterjú folyamán kiderült, hogy leginkább a frissáru forgalmazására (pékáru, tejtermékek) kényszerült specializálódni a kisboltos. Ezzel szemben Varásló esetében azt figyelhetjük meg, hogy a kisboltos igyekszik a napi fogyasztási cikkek mellett a vásárlók egyéb igényeit is kielégíteni (kávézó-fagyizó sarok, tervezetett frissensültek forgalmazása). A mérések alapján is bebizonyosodott a fentebbi állítás, hiszen Varásló helyezkedik el a nagyobb városoktól a legmesszebb. Balatonszepezden az áruk szortimentjének tekintetében a szezonálitásra való törekvés felel meg: nyári főszezonon kívül főként frissáru a kelendő, míg ezzel ellentétben a turistáknak köszönhetően nyáron szélesebb áru és szolgáltatás biztosítása fontos. Emellett szót kell ejteni a nyitvatartási időkről is, amely Balatonszepezden a szezonálitástól függően változik, Ipolyszögön a bolt forgalmára tekintettel nap bizonyos időszakában is zárva tart, valamint a varáslói kisbolt esetében pedig megfigyelhettük, hogy közösség igényeire tekintettel módosítani szükséges. A jövedelmezőségre és fenntarthatóságra tekintettel arra a megállapításra juthatunk, hogy a vizsgált vállalkozások közül balatonszepezdi üzlet a legjövedelmezőbb sajátos helyzetéből adódóan. Varáslón az újonnan nyílt kisbolt vonatkozásában a működési idejére tekintettel messzemenő következtetések nem vonhatunk le eddigi jövedelmezőségére nézve, de a fenntarthatósága a stabil vásárlói bázissal biztosított lehet. Ipolyszögi kisbolt esetében láthatjuk azt a tényt, hogy Balassagyarmat árnyéktelepüléseként nehéz feladata van a vásárlóerejének növelésében, jobbára a helyi lakosság igényeit tudja csak kiszolgálni, hacsak nem vet be jelentősebb marketingeszközöket és vezet be új szolgáltatásokat, amelyek segíthetnék a bolt további működését és profitabilitását.

H2 hipotézis szerint: az üzleti tervek megvalósíthatósága nem biztosított

Mint ahogy az bebizonyosodott a mélyinterjúk során, az eredetileg üzleti tervbe foglalt fejlesztések több esetben módosításra szorulnak. A megvalósítás során tapasztalt nehézségek és a pályázatban támogatott tevékenységek ellentmondásossága nehéz helyzet elé állította a támogatást igénylőket. Elhúzódó támogatói döntések miatt egyrészt a beszerzendő eszközök folyamatos drágulásával, valamint a pályázat során több probléma felmerülésével kellett szembenéznie a pályázónak. Gyakorlatilag azt láthattuk, hogy a különböző külső tényezőknek, gazdasági hatásoknak köszönhetően maradtak alul az üzleti tervben foglalt fejlesztési célok. Így például a két meglévő kisboltos esetében több eszköz nem került végül beszerzésre, míg az újonnan nyíló üzlet vizsgálati eredménye ellentétes képet mutat, hiszen a még fennmaradó pénzügyi forrásból akár új fejlesztési célok is megvalósulhatnak. A hipotézisre tekintettel megállapítható, hogy a már említett két meglévő üzlet esetében állja meg a helyét az állítás és a harmadik kisbolt esetében ellenkezőjére juthatunk.

H3 hipotézis szerint: az újonnan nyíló üzletek esetében nagyobb támogatási összeg szükséges

Mint ahogyan a dolgozat 2. sz. táblázatából is kiolvasható, az új üzletek nyitására fordított összeg átlagosan magasabb, mint azoknál a kérelmezőknél, akik meglévő üzletük fejlesztésére kapták a támogatást. A mélyinterjú során tapasztaltak szerint, viszont a vizsgált újonnan nyíló üzlet esetében ez az állítás nem teljesen állja meg a helyét. Természetesen ehhez szükséges ismerni azon körülményeket, amelyek specifikusan erre a kisboltra igazak és a fentiekben már részleteibe menően kifejtésre kerültek.

H4 hipotézis szerint: a bolt fenntarthatósága akkor stabil, ha minél több plusz szolgáltatással rendelkezik

A primer kutatásból kiderült, hogy a vizsgált kisboltosok esetében mindannyiuknál fontos szempont, hogy több lábon álljon, ugyanakkor elmondásuk szerint a vásárlók felől is fokozott igény mutatkozik szolgáltatásaik bővítésére. Amint láthattuk, azoknál a kisboltoknál, ahol már valamely plusz tevékenység is szerepel az élelmiszerüzlet fő profilja mellett, úgy új vásárlói csoportok jelentek meg az üzletben. A bolt stabilitására tekintettel mindegyikük számára elengedhetetlenül fontos, hogy vásárlóik, törzsvendégeik és a potenciális célcsoportjaik igényeit teljeskörűen tudják kiszolgálni. Így az állítás igazolható, hiszen a bolt fenntarthatósága függ a plusz szolgáltatások bevezetésétől.

H5 hipotézis szerint: a kisboltosok további fejlesztése hozzájárulhat a települések fejlődéséhez

A kisbolt pályázatnak pozitív eredményei vannak és lehetnek mind területi, mind településfejlesztési vonatkozásokban is: összesen 121 településen újból lehetősége nyílik a lakosoknak helyben hozzáférniük a napi fogyasztási cikkekhez, ezenfelül 1100 településen megújulnak a boltok és új szolgáltatások jelennek meg. Ezen információ abból a szempontból főként figyelemre méltó, hogy Magyarország településállományának nagyjából harmadára jut így támogatás. Megállapítható, hogy hazánkban javul így az egyes szolgáltatásokhoz való hozzáférés. Településfejlesztési, települési fejlődési szempontból a funkciók bővülése növelheti az élhetőséget, a lakosság megtartását és a hajlandóságot a vidékre költözésre. A dolgozatban megfogalmazott boltfejlesztési javaslatok a vállalkozók érdekeit szem előtt tartva kívánnak közösségi célokat is elérni. A tevékenységi körök, szolgáltatások bővítésén túl nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a vállalkozók kapcsolati hálójának helyszintű kialakítására, illetve a pénzügyi támogatásokon túlmenően edukatív programokkal lehetne fokozni a vállalkozások gazdasági erejét. Az önkormányzatok aktívabb közbenjárásával elérhető lehet az a cél, hogy ezen kistépülések fejlődjenek, azon belül is a szolgáltatóközpontokként működő kisboltok eredményesek és fenntarthatóak legyenek, amely nem csupán az üzemeltetőkre nézve gyakorolhat pozitív hatást, hanem egyben közösségi érdeket is szolgálhat.

6. ZÁRÓ GONDOLATOK

A kutatási témám folytatásaként a vizsgált kisboltosok jövedelmezőségére és fenntarthatóságára visszatekinthetnénk a fenntartási időszak leteltével, amely már akkor árnyaltabb képet adhatna ezen kérdések megválaszolására. Külön figyelmet lehetne fordítani arra, hogy az újonnan indult vállalkozások mennyire lettek végül sikeresek, hogy képesek-e fennmaradni olyan településeken, ahol bizonyos esetekben akár hosszú idők óta nem üzemelt napi fogyasztási cikkek forgalmazó üzlet. Maga a kisboltos pályázat sok más aspektusból is megközelíthető lehet, akár pénzügyi, számviteli, digitalizációval, kommunikációval és marketinggel kapcsolatos kutatási témákat is felölhet, így a további vizsgálati területek is érintettek lehetnek e konstrukció kapcsán.

FORRÁSJEGYZÉK

Enyedi György (2000): A területfejlesztés tudományos megalapozása. In H. G.-P. Ilona, Területfejlesztés és közigazgatás-szervezés (old.: 13-26. o.). MTA, Budapest.

Európai Bizottság (2014): Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról, Brüsszel, 12. o.

Hoffmann Imre (2017): Bevezetés a területfejlesztési jogba. (I. Varga, Szerk.) forrás: <https://core.ac.uk/download/pdf/95354038.pdf> Letöltés dátuma: 2022. 04.10.

Horváth Gergely Krisztián (2011): Magyarország társadalomtörténete a szocialista korban. Digitális Könyvtár: ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Balassi Kiadó. Forrás: <https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/8373> Letöltés dátuma: 2022. 04.10.

Perger Éva (2001): Terület és - településfejlesztés eszközei. In P. Beluszky , Z. Kovács, & D. Olessák, Terület és - településfejlesztés kézikönyve (old.: 180 - 200. o.). Budapest: CEBA.

Rechnitzer János (2007): Településfejlesztés tartalma és működési rendszere. In Rechnitzer János (Szerk.), Település és fejlesztés (old.: 15. o.). Budapest: KSZK ROP 3.1.1 PROGRAMIGAZGATÓSÁG.

Tóth János (2011): Az 1971-es Országos Településhálózat-fejlesztési Koncepcióról. In K. Zsolt, Az 1971. évi OTK és hatása a hazai településrendszerre (old.: 5 - 21. o.). Szombathely: Savaria University Press.

1996. évi XXI. törvény A területfejlesztésről és a területrendezésről. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600021.tv> Letöltés dátuma: 2022.04.12.

2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100189.tv> Letöltés dátuma: 2022.04.27.

62/2021. (II. 12.) Korm. rendelet. A Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében a kistépülési üzletek támogatásáról Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2100062.KOR> Letöltés dátuma: 2022.04.12.

KSH: Népszámlálás 2011, területi adatok: Nógrád megye: https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_12?fbclid=IwAR1cd-71sDUR3eW9c-Cu2ISTBxioSIS_ea_QK4zdSlwbZhgkZouGtc-yOBE Letöltés dátuma: 2022.04.27.

KSH: Népszámlálás 2011, területi adatok: Somogy megye: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_14 Letöltés dátuma: 2022.04.27.

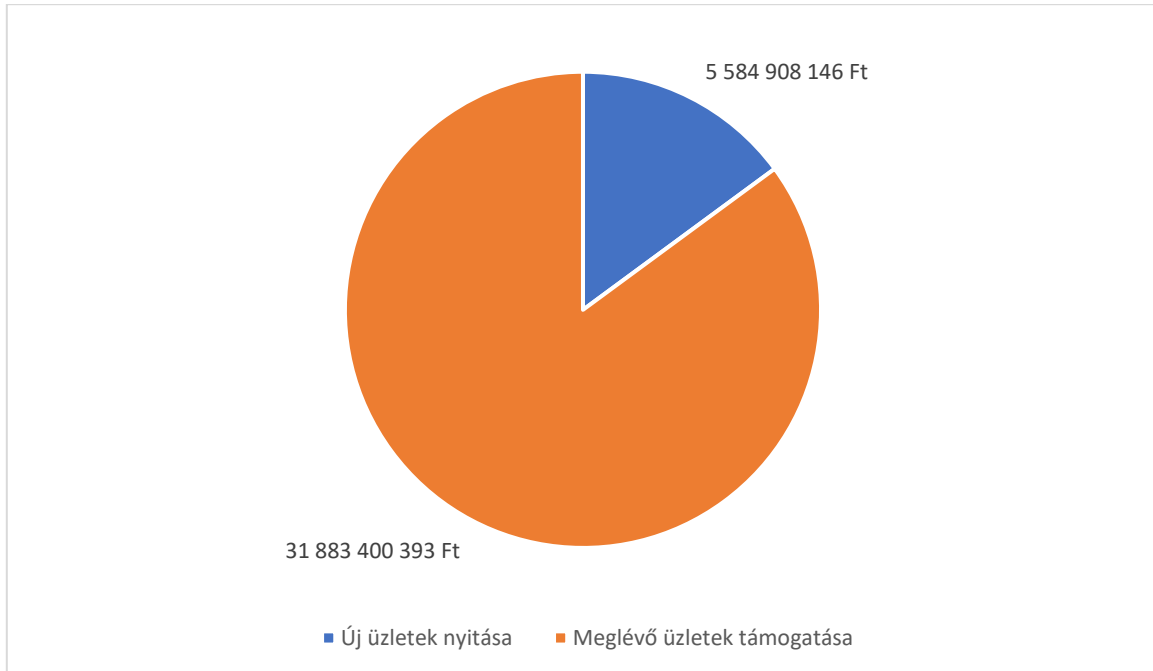
KSH: Népszámlálás 2011, területi adatok: Veszprém megye: https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_19 Letöltés dátuma: 2022.04.27.

EUROSTAT Regional statistics by NUTS classification (reg) Forrás: https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_nPqeVbPXRmWQ&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&fbclid=IwAR2MCLiv8fAEMIQN9fyRYI4LAGqt7agH7cYpxN2nr8ixCLuaiyUTc-pphrk Letöltés dátuma: 2022.04.27.

MELLÉKLET

1. ábra

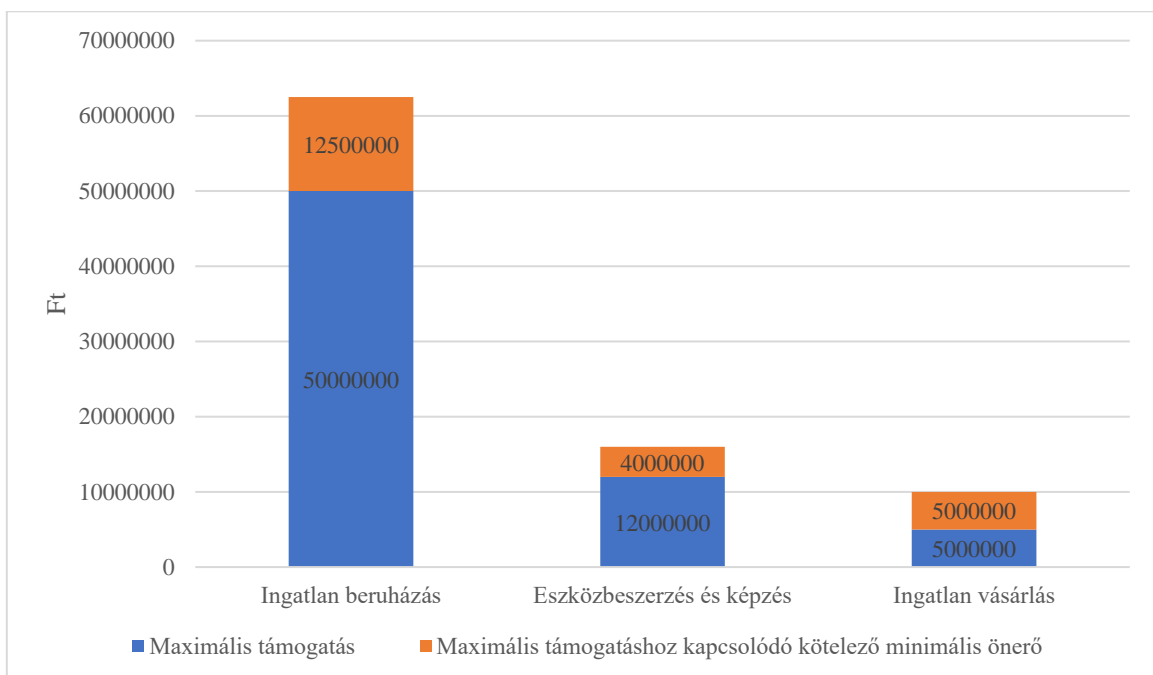
Az összesített támogatási összeg eloszlása az egyes támogatási kategóriák között

Forrás: saját szerkesztés a BGA Zrt. adatai alapján

2. ábra

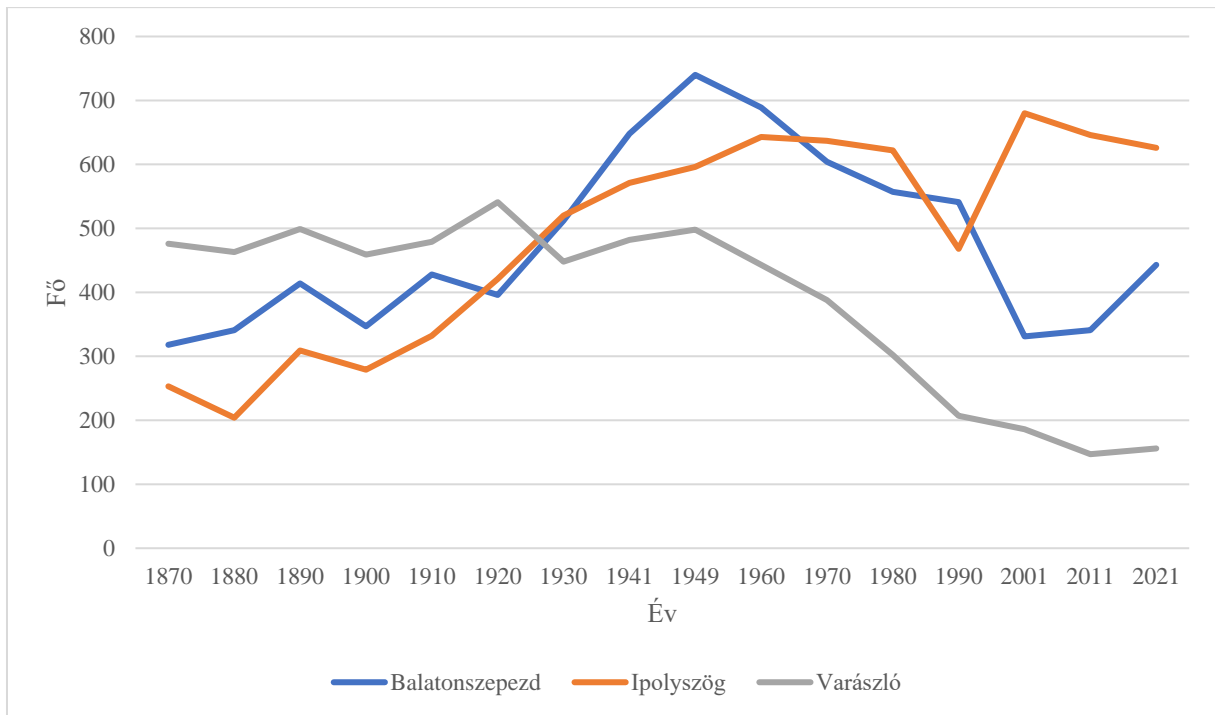
Az egyes támogatási kategóriákhoz kapcsolódó maximális támogatási összeg és szükséges önerő bemutatása

Forrás: saját szerkesztés a 62/2021.(III.12) Korm. rendelet alapján

3. ábra

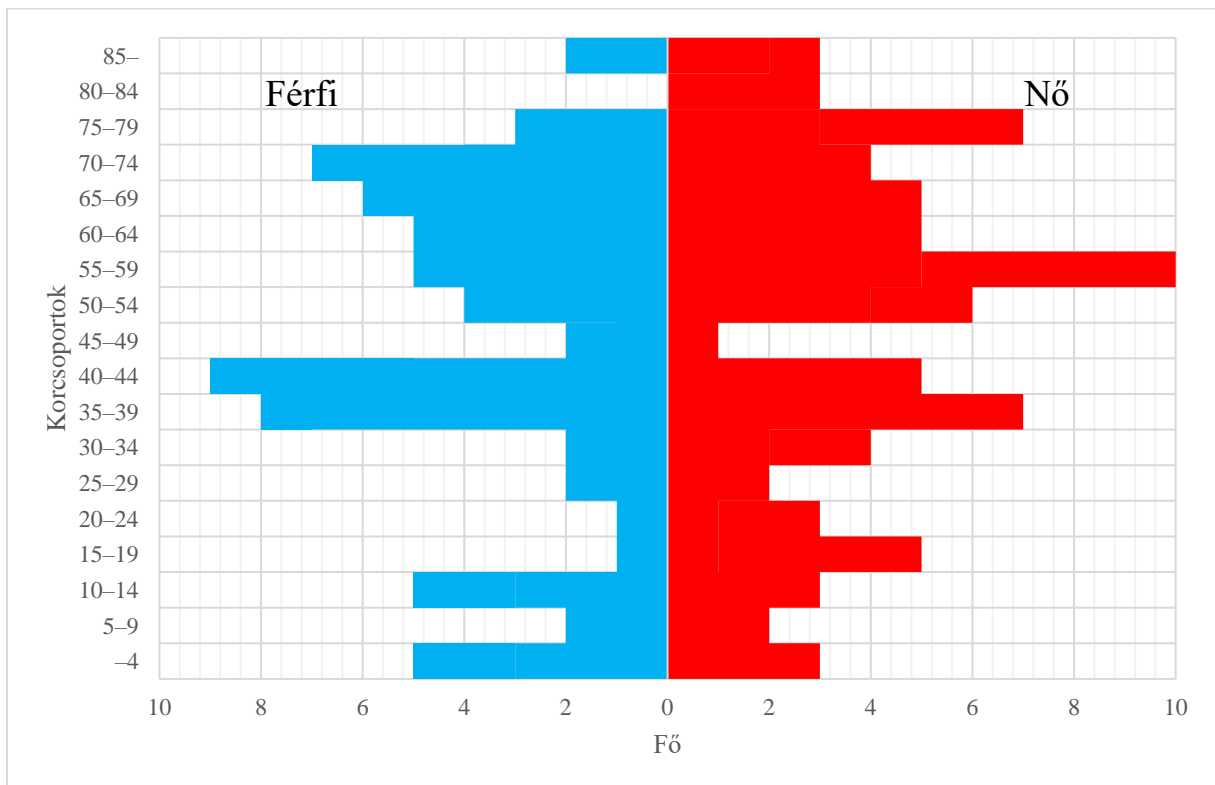
A vizsgált települések népességszámának változása 1870-től 2021-ig

Forrás: saját szerkesztés a KSH adatai alapján

4. ábra

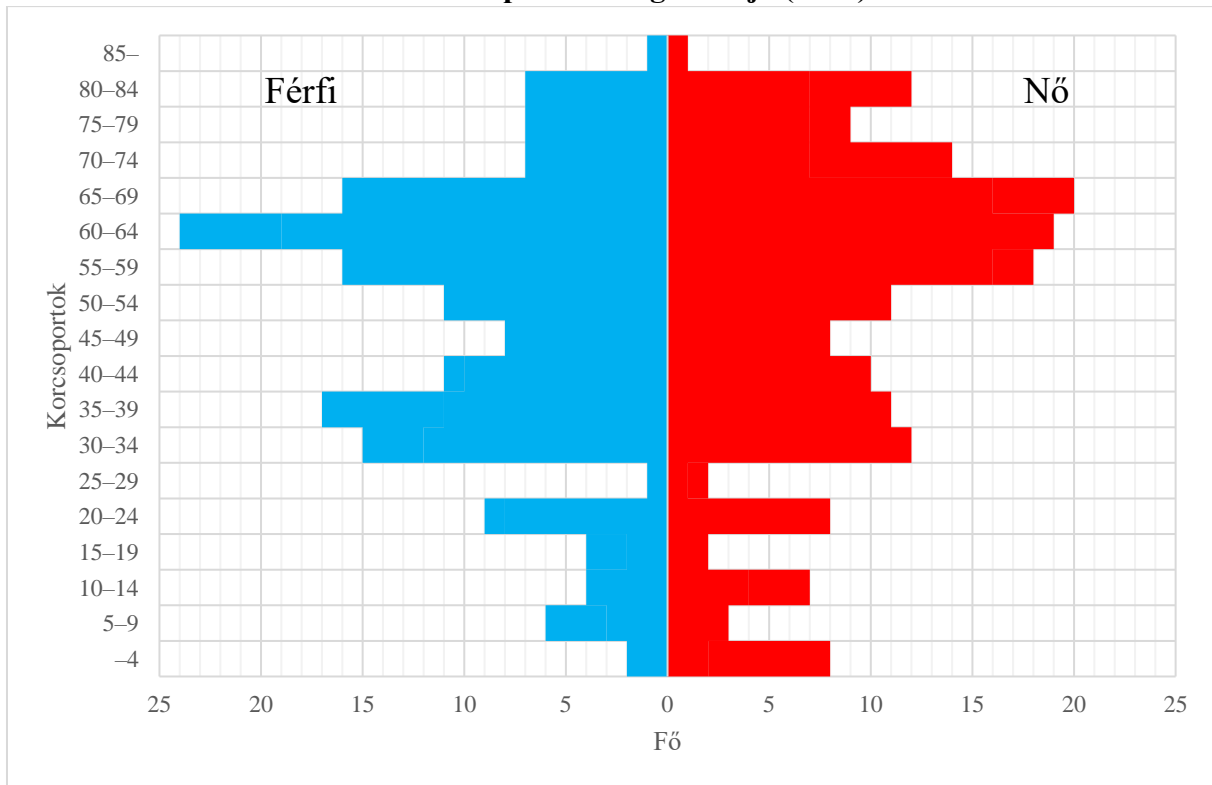
Varászló község korfája (2011)

Forrás: Saját szerkesztés a KSH (2011) adatai alapján

5. ábra

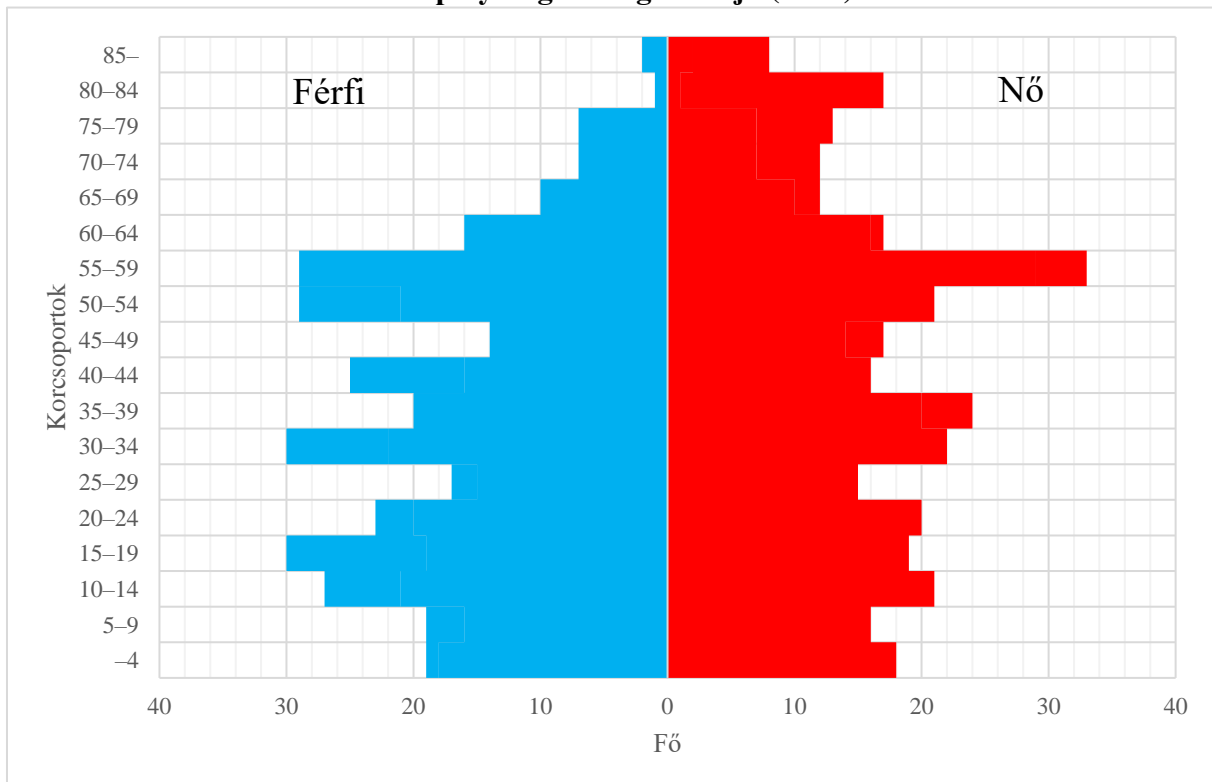
Balatonszepezd község korfája (2011)

Forrás: Saját szerkesztés a KSH (2011) adatai alapján

6. ábra

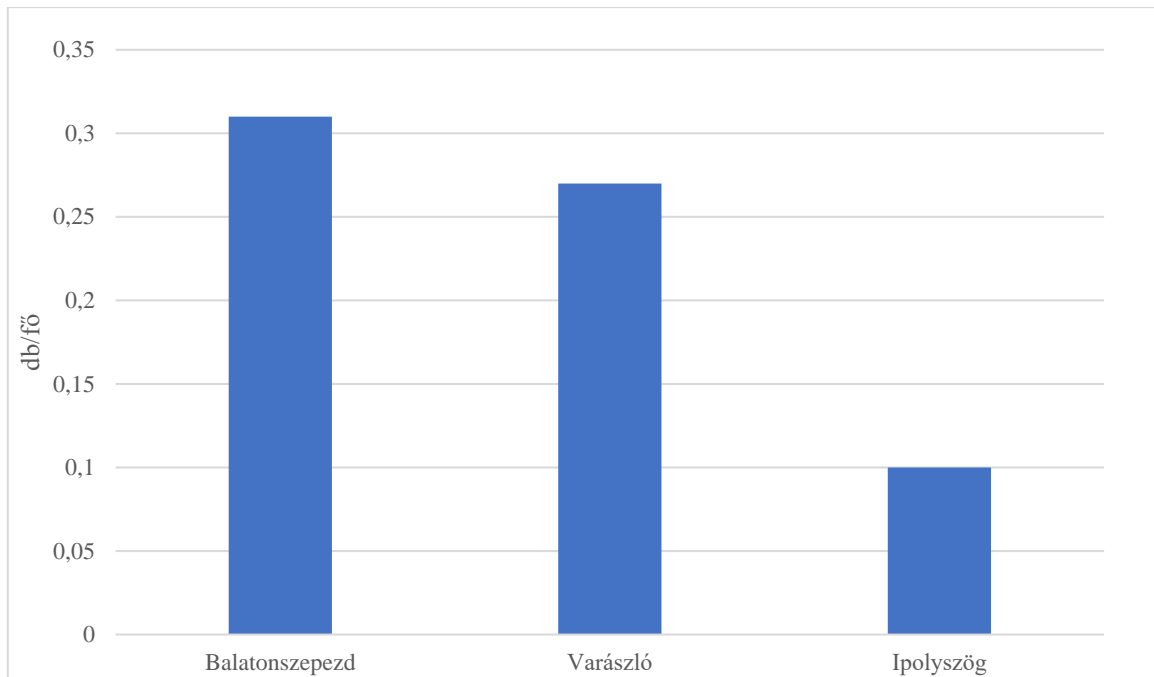
Ipolyszög község korfája (2011)

Forrás: Saját szerkesztés a KSH (2011) adatai alapján

7. ábra

A vállalozási sűrűség a vizsgált településeken (egy főre jutó vállalkozások száma)

Forrás: Saját szerkesztés a www.ceginfo.hu (2022.04.26.) adatai alapján

NYILATKOZAT

Alulírott Bocz Lilla Réka büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerzés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2022 év április hónap 29. nap

.....

hallgató aláírása